

Restituiri

■ Pitești ■

Revistă document a Centrului Cultural Pitești

Anul XX ■ Nr. 2 (64)/2022

Serie nouă ■ 4 lei

Piața Episcopiei din Pitești

(lantern-slide colorizat manual, 1922)

*Nica So.
Photo Historia*

*Nica So.
Photo Historia*

În prim-plan se observă un grup (de țărani) aflat în fața maghernițelor cu pânzeturi (postăvărie, mintenerie), iar în fundal vechile turle ale Bisericii domnești Sf. Gheorghe. În dreapta, se poate observa sigla firmei lui Nicolae Manolescu: Depou de sare, brânzeturi, fructe.

Imaginea este reprodusă cu acordul deținătorului:
Nica So. – Photo Historia
(<https://www.facebook.com/484006888320517/photos/a.915419395179262/915419458512589>)

Sumar

FILE DE ISTORIE

dr. Marius ANDREESCU, *Municipiul Pitești, vatră de spiritualitate, credință și cultură românească*

DOCUMENTE

Octavian DĂRMĂNESCU, *„Precesta Veche din Coastă”, cea mai veche biserică din Pitești. Istoric (1540-1865)*

Aurel RADU, *Lista electorală din 1861 pentru alegătorii din județul Argeș și orașul Pitești*

Mariana Paula LIMBĂLATĂ, *Florile de la Golești*

Jean DUMITRAȘCU, *Cu „Dansul florilor”, Piteștiul a dat tonul în țară dansului sportiv*

Restituiri Pitești

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC:

conf. univ. dr. habil Claudiu NEAGOE
cercet. șt. III dr. Oana Andreia SÂMBRIAN
lect. univ. dr. Marius ANDREESCU
conf. univ. dr. Constantin BĂRBULESCU

COLECTIVUL DE REDACȚIE:

Redactor-șef: dr. Marin TOMA
Secretar de redacție: Simona FUSARU

REDACTORI:

prof. dr. Elena STEFĂNICĂ
drd. Octavian DĂRMĂNESCU
drd. Adelina-Elena SORESCU
Aurel RADU

RELAȚII CU PUBLICUL: Carmen SAITA

ADRESA REDACȚIEI:

Centrul Cultural Pitești,
Calea Craiovei, nr. 2 (Casa Cărții)
Tel./fax.: 0248 219976
www.centrul-cultural-pitesti.ro
e-mail: restituiripitesti@gmail.com

Revista *Restituiri Pitești* apare trimestrial sub egida Consiliului Local și a Primăriei Pitești. Revista publică articole pe teme de istorie universală și românească, sociologie politică, antropologie socială și culturală, precum și documente variate din Arhivele Naționale ale Statului, Arhivele Militare Române și arhive personale.

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine în totalitate autorilor (art. 206 C.P.).

Reproducerea articolelor sau a documentelor publicate se poate face numai cu indicarea autorului articolului și a titlaturii revistei.

Textele și fotografiile aduse în redacție nu se înapoiază.

ISSN: 1583-5863

Editor - Centrul Cultural Pitești

Tiparul executat la TIPARG S.A.

Municipiul Pitești, vatră de spiritualitate, credință și cultură românească

dr. Marius ANDREESCU

I. Cultură și personalități culturale în spațiul românesc

Filosoful Constantin Noica, referindu-se la cultura română, spunea pe bună dreptate în limbajul său atât de expresiv, în contextul filosofiei ființei și a devenirii întru ființă că a stat sub semnul „era să fie” sau și mai concludent „n-a fost să fie”. Astfel spus, cultura ca sistem și spiritualitatea ontologică în spațiul românesc a reprezentat de-a lungul vremii mai mult o posibilitate decât o realitate și prin urmare la acest nivel se poate vorbi mai mult de poporul român la nivelul elitelor sale ca și beneficiari, respectiv consumatori de fapte culturale, decât de creatori. Noica afirma pe bună dreptate: „până acum cel puțin – noi nu am avut decât destine culturale mari (intraductibile ca atare) nu și opere (...) de la Cantemir până la Mircea Eliade, nu operele conving (primul a interesat Apusul doar prin golul umplut în cunoașterea Imperiului Otoman și prin „*Descriptio*”). Caracteristic e cazul Hașdeu, care nu lasă nimic decât totul; sau este Iorga, din care nicio operă cu cucurește, doar fluxul creator e extraordinar.”

În contextul amintit se poate afirma că în decursul istoriei poporului român, în plan cultural principala dihotomie este aceea între „eternul” simțirii românești și al sentimentului românesc al ființei regăsit cu predilecție în cuvintele limbii române, dar și în creația populară, iar pe de altă parte „istoricul” altfel spus, formele spirituale, abstracte, de natură științifică sau filosofică în care să se regăsească fapte ale culturii și care prin aceasta să aibă caracterul de universalitate. Cultura în dimensiunea sa existențial ontologică și nu numai a încercărilor prin fapte culturale trebuie să aibă dimensiunea universalității sau cel puțin posibilitatea de a accede la un astfel de criteriu. De altfel, afirmația lui Aristotel potrivit căreia „numai individualul există, dar poate fi cunoscut numai generalul” este pe deplin valabilă și în domeniul existentului cultural. Este evident că orice cultură există în primul rând prin faptele individuale ale manifestărilor culturale, dar pentru ca acestea să se transforme într-un sistem cultural trebuie să aibă valența universalului, inclusiv prin formele propuse de generalizările științelor, a tehnicii, a artei și nu în ultimul rând a filosofiei.

În spațiul românesc cultura ca „era să fie” a rămas la nivelul existenței individuale, adică a personalităților culturale, fără a avea deschiderea, respectiv

posibilitatea universalului, așa cum s-a întâmplat și se întâmplă cu marile culturi ale lumii. O astfel de constatare nu are prin ea însăși un aspect minimalizator la adresa creației culturale și spirituale românești și cu atât mai puțin unul denigrator.

Se întâmplă în acest spațiu mioritic ca ființa culturală să fie pe deplin prezentă, chiar dacă rămâne ancorată fie în sensibilul individual al limbii române, fie în creațiile unor mari oameni ai culturii române, care tocmai prin individualitatea lor au generat permanența și au putut defini un întreg spațiu geografic ca fiind și unul cultural, deși nu neapărat regăsit în universalitatea culturii umane. Într-un fel sau altul, această constatare este valabilă și pentru marile culturi europene, care înainte de a se manifesta prin dimensiunea spirituală și în plan universal, există la nivelul unor individualități care și-au pus amprenta asupra unei întregi epoci.

Pornind de la constatările unor celebri gânditori români și ne referim în mod deosebit la Nae Ionescu, Mircea Vulcănescu, Marin Voiculescu sau Constantin Noica „oamenii exemplari” ai culturii române au fost și rămân Eminescu („omul deplin al culturii românești, cum spunea Noica”) și Brâncuși.

În sensul celor arătate mai sus, municipiul Pitești este un loc în care credința și cultura coexistă și se dezvoltă de veacuri. Prima atestare documentară a Piteștilor se datorează domnitorului Țării Românești, Mircea cel Bătrân (1386-1418), care la 20 mai 1388 dăruia, printr-un hrisov, mănăstirii Cozia o „moară în hotarul Piteștilor”. Piteștii au fost, încă din acea perioadă, datorită așezării sale geografice, o localitate importantă din punct de vedere comercial. În 1461, documente oficiale atestă „Calea Giurgiului”, parte a drumului care făcea legătura cu orașele Giurgiu, Pitești, Câmpulug-Muscel, Brașov. Negustorii piteșteni făceau comerț cu orașele Brașov și Sibiu și mai multe acte păstrează numele acestora și activitățile lor comerciale. În 1507, sunt atestate viile domnești ale Piteștilor, iar în 1510/1511, Piteștii sunt numiți oraș într-un document domnesc. Patronii spirituali și ocrotitorii municipiului Pitești sunt Sfinții Mari Împărați și întocmai cu Apostolii Constantin și mama sa, Elena, prăznuiți la data de 21 mai, ziua municipiului Pitești. Dorim în cele ce urmează să argumentăm că Piteștiul a fost, este și rămâne o vatră de spiritualitate, credință și cultură

românească prin corotitorii săi spirituali și personalități care au înobilat aceste locuri.

II. Sfinții Mari Împărați întocmai cu Apostolii Constantin și mama sa Elena

Pe 21 mai îi sărbătorim pe Sfinții Împărați Constantin și Elena, cei "întocmai cu Apostolii". Constantin cel Mare a fost primul fiu a lui Constantius Chlorus și al Elenei. A fost proclamat august în anul 306, moment în care îi conferă mamei sale, Sfânta Elena, titlul de "Nobilissima Femina" (Doamnă prea nobilă), iar în anul 325, îi acorda distincția de "Augusta".

Sfântul Constantin cel Mare este primul împărat roman creștin. După ce l-a învins pe împăratul păgân Maxentiu, Constantin dă în anul 313 celebrul Edict de la Milan, prin care religia creștină devine o religie permisă. Lucrarea sa misionară nu se oprește aici. Scutește Biserica de dări, drept de care nu se bucurau templele păgâne, și îi înapoiază tot ceea ce îi fusese confiscat, acordându-i și dreptul de a primi donații. Nu trebuie uitat nici ajutorul acordat episcopilor cu sume importante din tezaurul statului, pentru ridicarea de biserici și întreținerea clerului. El a dăruit Bisericii și dreptul de eliberare a sclavilor. A înlăturat din legile penale pedepsele contrare creștinismului, precum: răstignirea, zdrobirea picioarelor, stigmatizarea

(arderea cu fierul roșu). Prin legea din 321, Constantin cel Mare a generalizat duminica ca zi de repaus în Imperiu. Împăratul Constantin a adoptat legi care interziceau adulterul și avortul, abandonarea copiilor nou născuți, răpirea copiilor și vinderea copiilor din motive de sărăcie.

Datorită lui are loc primul Sinod Ecumenic, ținut în anul 325, la Niceea, pentru afirmarea dreptei credințe. Amintim că în cadrul acestui Sinod au fost alcătuite primele 7 articole ale Simbolului de credință (Crezul), a fost fixată data Paștilor (prima duminică după luna plină, după echinocțiul de primăvară) și s-au dat 20 de canoane referitoare la disciplina bisericească. La sfârșitul lucrărilor, când Osiu de Cordoba a rostit articolele din Crez, Constantin a spus: **"Da, acesta este adevărul. Nu sunt teolog, dar simt ca aici este adevărul. Sunt convins că nu voi l-ați facut, ci Dumnezeu care a lucrat cu voi"**.

Constantin cel Mare a primit botezul de la episcopul Eusebiu de Nicomidia în luna mai, anul 337. A trecut la cele veșnice în același an, pe 21 mai.

În iconografia ortodoxă, Sfinții Împărați Constantin și Elena au între ei așezată Sfânta Cruce, pentru ca Sfântul Constantin a descoperit Crucea pe cer, iar Sfânta Elena în pământ. Menționez că în ajunul luptei cu Maxentiu, Constantin a văzut pe cer ziua, în amiaza mare, o cruce luminoasă deasupra soarelui cu inscripția: "in hoc signo vinces" (prin acest semn vei birui). Noaptea, în timpul somnului, i se descoperă Hristos, cerându-i să pună semnul sfintei cruci pe steagurile soldaților. Dând ascultare poruncii primite în vis, iese biruitor în lupta cu Maxentiu. Pe acest eveniment este pusă, de foarte mulți cercetători, convertirea Împăratului la religia creștină.

Mama sa, Elena, a reușit să descopere pe dealul Golgotei Crucea pe care a fost răstignit Hristos. Potrivit tradiției, în urma săpăturilor s-au găsit trei cruci. Pentru a se identifica crucea pe care a fost răstignit Hristos, au atins cele trei cruci de un mort. Acesta a înviat în momentul în care a fost atins de Crucea Domnului. Pe 14 septembrie 326, episcopul Macarie I al Ierusalimului a luat crucea și a înălțat-o în fața mulțimii, iar ziua de 14 septembrie a devenit sărbătoarea Înălțării Sfintei Crucii în calendarul creștin. Datorită demersului ei de a căuta Crucea Mântuitorului, Sfânta Elena este și ocrotitoarea arheologilor. Numele ei se traduce "făclie", "torța", "strălucirea soarelui".

III. Un om credincios

Constantin Șerban Basarab, fiul lui Radu Vodă Șerban, a avut o domnie scurtă (1654 – 1658) și, ca mulți dintre voievozii români, a fost implicat în conflictele politice ale timpului, dar și preocupat de aspectele spirituale și culturale, cu deosebire cele ale credinței ortodoxe. Prin aceasta, voievodul Constantin

Șerban se înscrie în galeria domnitorilor români a căror activitate a avut ca scop menținerea identității de neam, cultură și credință a poporului român.

Cu toate că voievodul a fost ocupat destul de mult cu luptele contra oastei Seimenilor răsculați și a conflictelor politice cu principele Ardealului, Rakoczi, a găsit timp să contribuie ca un bun creștin la spiritualitatea ortodoxă, construind biserica unde astăzi este Sfânta Mitropolie a Bucureștilor și reședința Patriarhiei Române, iar în orașul Pitești Biserica cu hramul „Sfântul Gheorghe”.

Tradiția spune că voievodul Constantin Șerban, străbătând Piteștiul călare pe calul său, a fost în mare primejdie să se scufunde în mlaștinile formate de scurgerea apelor de pe dealurile din preajma locului. Voievodul a scăpat cu viață și, drept mulțumire, a ridicat biserica și a întărit de jur împrejur locul cu nisip și piatră. Astfel, în anul 1656 este sfințit acest lăcaș de cult și i se conferă hramul „Sfântul Gheorghe”.

Voievodul Constantin Șerban, așa cum arată cronicarul anonim, era un om foarte inteligent, cu o cultură vastă și știutor al multor limbi străine. A fost preocupat, după întărirea domniei, de a realiza liniștea în spațiul intern, de a stinge conflictele existente și de a face dreptate celor care aveau nevoie de ajutor. Cronicarul anonim afirmă că „judecăți drepte făcea și milă din destul, pre nimeni nu obidia, ci blândețe și cu cuvinte dulci pre toți îi mângâia și ... a făcut mănăstiri și biserici cu Doamna Bălașa și alte multe bunătăți și odoare scumpe au făcut...”.

Pentru a sublinia importanta contribuție a domnitorului la spiritualitatea creștin-ortodoxă prin care se va afirma de-a lungul veacului și orașul Pitești, este relevantă pisania bisericii care s-a păstrat: „Cu vrerea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu sporul Sfântului Duh, îndemnatu-m-am și eu cel ce sunt dintr-un Domnul meu bun și creștin, Doamna mea Bălașa, miluindu-mă Bunul Dumnezeu cu cinstea scaunului părintelui meu, răposatul creștin Șerban Voievod, fiind eu, Domn Țării Românești. Aducându-mi aminte și văzând că toate cele lumești sunt trecătoare, nevoitu-m-am a ridica această sfântă biserică din temelie și până în sfârșitu, în hramul mucenicului și lauda marelui Gheorghe, să ne fie aici întru ajutoru, în celălalt veac să ne fie nouă și părinților noștri spre pomenire în veci și s-a săvârșit această sfântă biserică în leatul cel mare 7164 mai 13, iar în leatul de la Cristos 1656”.

Nu ne permite spațiul să evocăm măreția spirituală a acestui sfânt lăcaș de cult, dar este important a preciza că Piteștiul ieșise din faza de sat la sfârșitul sec. al XV-lea și se dezvoltă ca un târg medieval. Evoluția sa a fost lentă și de lungă durată. Fapta voievodului Șerban, prin edificarea Bisericii „Sfântul Gheorghe” a ridicat la rangul de oraș domnesc târgul Piteștiului. În acest sens stau mărturie documentele

istoriei din secolele XVII – XIX, care amintesc despre rolul și importanța bisericii nu numai din punct de vedere al vieții creștine, dar și pentru viața socială, politică și istorică a Piteștiului. Cu titlu de exemplu, amintim descrierea pe care mitropolitul Neofit în anul 1746 o face acestei biserici, considerând că este un adevărat monument istoric, prin care acest loc al Piteștiului se ridică în văzul orășenilor și al țării. La fel, domnitorii Țării Românești o consideră o biserică domnească, iar slujitorilor acestui sfânt lăcaș de cult li se acordă diferite scutiri și privilegii.

Din informațiile istorice existente rezultă că Biserica „Sfântul Gheorghe”, la început, nu ar fi avut o zugrăveală interioară, ci numai icoane atârinate pe pereți. Alternanța cărămizii cu piatră dă exteriorului impresia vechilor lăcașuri muntenești din veacul al XV-lea și al XVI-lea. Este construită în formă de treflă și are în plus măreția, adică o proporție neobișnuită pentru vremurile în care a fost ridicată. Biserica „Sfântul Gheorghe” păstrează astăzi construcția inițială, din trei părți distincte: altarul cu naosul are forma originală, iar pronaosul și pridvorul par a fi adăugate ulterior. Părțile componente ale lăcașului de cult se remarcă nu numai prin ornamentația exterioară, în mod deosebit arcade și brâuri, dar în special prin construcția de ansamblu, adică măreția dată de proporția evidentă a monumentului.

De-a lungul timpului, Biserica „Sfântul Gheorghe” a trecut prin multe încercări și transformări arhitectonice contrare construcției inițiale. A rezistat chiar și comunismului ateu și a rămas ca mărturie peste veacuri a credinței tari și statornice a locuitorilor Piteștiului și un reper permanent de spiritualitate ortodoxă în acest spațiu geografic.

Constantin Șerban Basarab, la fel ca și antecesorul său, Neagoe Basarab de la Curtea de Argeș, care acum 500 de ani sfințea catedrala din acest oraș – capitală a Țării Românești, a luptat prin mijloace spirituale specifice credinței ortodoxe la păstrarea identității spirituale de limbă și de cultură a românilor în acest spațiu geografic și istoric și, așa cum istoria a demonstrat, victoria a fost mult mai importantă și statornică decât cele obținute în luptele armate. De aceea, Constantin Șerban Basarab este o personalitate a orașului Pitești, iar fapta sa a sfințit aceste locuri, adevărindu-se în acest fel vorba românească „omul sfințește locul”.

IV. Un om de stat

Ion I.C. Brătianu. Identificarea unui spațiu geografic cum este o localitate se poate realiza în mai multe feluri: prin coordonate spațiale, caracteristici demografice, economice, culturale etc. Spre deosebire, individualitatea în timpul și spațiul istoric al unui popor, pe care o poartă cu sine un sat, un oraș sau o regiune este determinată de personalități care s-

au născut, au trăit sau au creat în strânsă legătură cu acel loc, care astfel devine din simplă locație geografică un spațiu de permanență al culturii și civilizației. Incontestabil, municipiul Pitești este un astfel de spațiu cultural, generator de civilizație, ce poate fi individualizat prin marile personalități care în decursul timpului și-au pus amprenta asupra acestor locuri.

Vila Florica situată la câțiva km de Pitești este un reper în spațiul geografic al municipiului Pitești încărcat de emblema personalității covârșitoare în planul vieții politice, sociale și culturale a familiei Brătienilor. Ion I.C. Brătianu este fără îndoială personalitatea cea mai pregnantă din această prestigioasă familie piteșteană, considerat a fi „conducătorul din umbră” al României interbelice și care prin activitatea sa prestigioasă a contribuit din plin la crearea și dezvoltarea statului român modern a cărui existență să fie marcată definitiv de constituționalismul democratic.

Orice evocare a personalității marelui om politic nu este îndeajuns de pertinentă pentru a sublinia imensa sa contribuție în planul vieții politice, sociale și culturale. Conte de Saint-Aulaire, ministrul Franței la București își exprima aprecierea față de liderul liberal: „Excela în a câștiga fără să-și facă dușmani. Viitorul apropiat mi-a descoperit în el cele mai înalte calități care îl fac unul din marii oameni de stat ai generației sale, mult mai mare decât cei „trei mari”: Wilson, Lloyd George, Clemenceau. Nimic mai natural: la țări mici, oameni mari”.

Ionel Brătianu, așa cum obișnuiau să-l numească apropiații, era fiul cel mare al fostului prim-ministru și fondator al Partidului Național Liberal, Ion C. Brătianu și al oltencei Pia Pleșoianu. S-a născut la 20 august 1864 la vila Florica, județul Argeș. Ca formare profesională era inginer, însă pasionat de istorie și cultură. Spirit al omului de stat cu simțul datoriei față de țară, politica era în opinia sa o artă și un fenomen complex. Afirmăția sa este valabilă și astăzi: „Cei mai mulți își închipuie că politica e un fel de distracție, cu foloase și onoruri. Politica e ceva grav, grav de tot. Ai în mâna ta viața și viitorul țării tale.”

Fiind conștient de faptul că avea datoria de a continua opera politică a familiei sale, în anul 1895 debutează în viața politică a țării, fiind ales parlamentar de Gorj. Preia, pe rând, funcțiile de ministru al Lucrărilor Publice, interimar la Ministerul de Externe și Ministru de Interne. Concepția sa modernă asupra viitorului României îl propulsează ca lider al grupurilor tinerilor liberali, pentru ca la 11 ianuarie 1909 Congresul partidului să-l desemneze Președinte al Partidului Național Liberal.

Ilustrul om politic s-a confruntat însă și cu puternice crize politice, cu deosebire criza dinastică generată de o nouă renunțare a principelui Carol al II-lea la prerogativele sale de moștenitor al coroanei. Cu toate

vicisitudinile epocii, Ion I.C. Brătianu a reușit să depășească momentele de criză și să mențină stabilitatea politică a țării, fapt bine evidențiat de Nicolae Iorga, care referindu-se la acele momente istorice afirma: „Acum nu mai erau doi stăpâni ai României, ci unul singur: Ion Brătianu. Dinastia de Argeș biruise cu totul pe cea de Sigmaringen. Ion I.C. Brătianu rămânea stăpânul, singurul și absolutul stăpân al unei țări care avea nesfârșită răbdare.”

În toată activitatea sa politică, Ion I.C. Brătianu a fost un promotor a reformelor politice și sociale. Vocea sa devenea una dintre cele mai importante în Partidului Național Liberal, iar opinia sa era ascultată și luată în considerare chiar dacă nu riposta față de opiniile bătrânilor din partid, care se opuneau reformelor. Brătianu sublinia în discursurile sale din această perioadă însemnătatea decisivă a reformei agrare pentru România, a dezvoltării economice și milita pentru introducerea votului universal.

Personalitatea politică a acestuia se impune din ce în ce mai mult, așa încât la 1 ianuarie 1909 Congresul partidului l-a desemnat în funcția de președinte al Partidului Național Liberal, cu mult entuziasm, căci reprezenta „tot ceea ce avea mai bun partidul și țara”. Încă de la discursul inaugural, noul președinte stabilea două principii fundamentale pentru viitoarea activitate: „libertatea de discuție” și „disciplina în acțiune”.

O altă etapă importantă a activității politice a ilustrului liberal începe la sfârșitul celui de al doilea război balcanic (28 iulie 1913). Climatul politic devenea propice aplicării reformelor. Într-o scrisoare adresată lui Carol I în august 1913, Brătianu cerea urgent trecerea la aplicarea reformelor pe care le gândise și în care credea. Regele se arată reticent, temându-se că aceste reforme să nu stârnească lupte violente pe scena politică. După o guvernare conservatoare, Ion I.C. Brătianu este chemat pentru a doua oară, la 4 ianuarie 1914, să formeze Consiliul de Miniștri. După câștigarea alegerilor parlamentare, președintele Partidului Național Liberal expune, la 21 februarie 1914, problema revizuirii Constituției.

Declanșarea Primului Război Mondial a impus amânarea promovării reformelor economice și sociale scontate. În noul context, primul ministru a devenit figura centrală a vieții politice, deciziile sale influențând destinul istoric al României. Pentru acest lucru își va atrage renumele de „rege neîncoronat” al țării. În perioada neutralității (1914-1916), întreaga coordonare a politicii externe românești este preluată de primul ministru, care lucrează cu mare precauție, orientându-se spre încheierea unor acorduri diplomatice care să constituie garanții pentru statul român. Un asemenea succes diplomatic îl constituie și tratatul încheiat cu Rusia la data de 18 septembrie 1914. Prin acest acord, Rusia se angaja să garanteze și să apere integritatea teritorială a României și să recunoască drepturile acesteia asupra teritoriilor din

Austro-Ungaria locuite de români în schimbul „neutralității binevoitoare” a țării noastre. Tot în această perioadă guvernul încheie și un acord cu Italia prin care cele două țări au convenit să se informeze reciproc în legătură cu orice schimbări preconizate în politica lor.

Opinia publică sprijinea noua orientare politică a țării astfel că Ion I. C. Brătianu va trece la dotarea armatei. Primul ministru a dat dovadă de multă fermitate și abilitate diplomatică, stăruind pentru încheierea unor convenții politico-militare care să stipuleze limpede condițiile în care România va intra în război și obiectivele urmărite de el. Astfel, după lungi tratative, pe data de 4 august 1916 au fost semnate tratatele de colaborare cu membrii Antantei.

Semnificativ pentru a puncta activitatea politică a președintelui liberal este și bătălia diplomatică coordonată de acesta de la Conferința de Pace de la Paris. Principala preocupare pe plan extern a Prim-ministrului român era recunoașterea prin tratat a unirii celor trei provincii cu România, fapt care s-a și realizat.

În noile condiții create după terminarea Primului Război Mondial, adoptarea unei noi Constituții a devenit una din problemele fundamentale ale statului român. Dar, organizarea constituțională a constituit o problemă deosebit de dificilă, atât pentru instituția monarhică, cât și pentru guvernele din această perioadă, din cauza multiplelor împrejurări interne, dar mai ales externe. Soluționarea problemei constituționale a fost mereu amânată până la venirea liberalilor la putere la începutul anului 1922. După lungi dezbateri, noua Constituție a fost votată la 26 martie 1923 în Adunarea Deputaților, iar la 27 martie în Senat și a fost promulgată de rege și publicată în „Monitorul Oficial” la 29 martie 1923. În litera sa, noua Constituție păstra o bună parte dintre articolele celei din 1866, dar aducea unele prevederi care corespundeau noii realități românești de după Marea Unire și după Primul Război Mondial. Legea fundamentală românească era una dintre cele mai avansate din Europa acelor vremuri fiind considerată o operă liberală.

Nu dorim să ne referim la conținutul acestei Constituții, însă, trebuie să subliniem în contextul acestui studiu contribuția decisivă pe care Ion I. C. Brătianu a avut-o la fundamentarea principiilor și reglementărilor ce se regăseau în legea fundamentală a statului.

Programul Partidului Național Liberal al cărui principal autor a fost Ionel Brătianu și care a stat la baza elaborării Constituției din 1923 sublinia cu pregnanță faptul că procesul de consolidare internă a țării va fi întemeiat pe „ideea națională”, pe democratizarea tot mai desăvârșită a țării, pe ordine, pe progres și pe înfrățire socială. Programul înscria la loc de frunte, principiul potrivit căruia „naționalitățile trebuie să se bucure în statul român de cele mai întinse drepturi, fără deosebire de rasă sau religie

pentru ca astfel să se poată dezvolta în cadrul organizării noastre sociale în deplină liniște, egalitate și mulțumire”.

Insistând asupra necesității ca în alcătuirea Constituției să se țină seama de conținutul tuturor acestor principii, manifestul Partidului Național Liberal adresat alegătorilor din România Mare și publicat cu prilejul alegerilor din 1920 făcea apel la crezul partidului de a asigura propășirea statului român sub regim constituțional, monarhic și democratic și având un caracter unitar național atât în viața sa politică, cât și în cea culturală și economică.

În conformitate cu acest program politic liberal elaborat sub conducerea lui Ion I. C. Brătianu, Constituția din 1923 este o expresie a raportului real de forțe politice din perioada respectivă și a reprezentat așezământul juridic și politic principal pe baza căruia au funcționat instituțiile fundamentale ale României întregite, conferind statului român forma de guvernământ monarhică, dar întemeiată pe regimul democratic, parlamentar – constituțional.

Sub imperiul acestei legi fundamentale principiile reprezentativității, separației puterilor, legalității și legitimității legilor, ca și cele privind sistemul electiv și al regimului proprietății au fost mult mai pregnant reliefate comparativ cu cele cuprinse în Constituția din 1866. Se poate afirma fără îndoială că Legea fundamentală din 1923 a constituit, în perioada când a fost în vigoare un factor de progres în democratizarea societății românești.

În timpul mării guvernări liberale interbelice reformele democratice nu s-au limitat numai la Constituția din 1923. Cele mai multe măsuri din guvernarea Brătianu au vizat alinierea țării la noile realități postbelice. După adoptarea Constituției, la inițiativa lui Ion I. C. Brătianu, sunt adoptate și promulgate mai multe acte normative de importanță vitală pentru țară, dintre care amintim: legea pentru organizarea armatei (24 iunie 1924), legea pentru învățământul primar (26 iunie 1924), legea organizării judecătorești din 25 iunie 1925, prin care judecătorii deveneau inamovibili, legea pentru înființarea Patriarhiei Române (25 februarie 1925) și nu în ultimul rând legea pentru unificarea administrativă a tuturor provinciilor adoptată la 14 iunie 1925, care avea la bază „păstrarea caracterului unitar al țării” și aplicarea descentralizării administrative.

Pe 27 martie 1926 este promulgată legea electorală a „primei majorități”. Principala modificare se referea la centralizarea rezultatelor, repartitia mandatelor și proclamarea aleșilor. Se crea cadrul electoral propice pentru ca partidul majoritar să poată obține mai multe mandate parlamentare, susținând astfel guvernul. O altă măsură importantă a fost „legea Mârzescu”, care cuprindea măsuri de combatere a unor infracțiuni contra liniștii publice. Acest act legislativ a constituit

temeiul juridic al măsurii de scoatere în ilegalitate a Partidului Comunist Român. În perioada de referință au fost adoptate și acte normative importante privind munca și protecția socială a muncii: legea repaosului duminical (1925), legea pentru protecția muncii (1939) și legea pentru pregătirea profesională și exercitarea meseriilor (1936). Se cuvine a menționa și câteva importante acte normative care au contribuit la modernizarea sistemului judiciar în România: legea din 1925 privind organizarea și funcționarea contenciosului administrativ și actul normativ din 1933 pentru organizarea jurisdicției muncii.

Spațiul nu ne permite să realizăm o analiză amplă a legilor adoptate sub imperiul Constituției din 1923, dar, în finalul acestor considerente trebuie să subliniem că Legea fundamentală adoptată în acel moment istoric a avut principala menire de a fi Constituția unificării, a legării și sudării economice, teritoriale, politice și spirituale a României Mari. Ea a deschis o nouă etapă în dezvoltarea țării pe calea progresului social, a democrației, având drept obiectiv desăvârșirea organizării statale și a vieții sociale unitare. Pe baza Constituției, a cărui mentor a fost marele om politic Ion I.C. Brătianu, s-a putut realiza, într-un ritm relativ rapid, întreg procesul de unificare legislativă apărut ca o necesitate națională imperioasă încă din primii ani de după unire. Așezământul politic și juridic fundamental din 1923 reprezintă, în opinia noastră, încununarea operei politice a ilustrului om de stat care a fost și rămâne Ion I.C. Brătianu.

În încheierea acestor succinte considerații, redăm aprecierile pe care Ion G. Duca le făcea în memoriile sale și care, în opinia noastră, evocă geniul politic al lui Ion I.C. Brătianu: „El nu se hotărâ niciodată repede... din primul moment îi apăreau în minte toate repercusiunile probabile și posibile ale unui act, așa încât, înainte de a se hotărî să facă acel act, examina, reexamina, contra examina toate urmările lui și nu trecea de la intenție la fapt decât după ce contura toate argumentele favorabile și nefavorabile iar foloasele îi apăreau mai puternice, mai determinate decât neajunsurile. Din profesiunea lui de inginer rămăsese cu obișnuința de a nu pune niciodată piciorul pe un teren, înainte de a-l fi sondat și de a cunoaște bine soliditatea lui. Dar, odată gestațiunea terminată, odată hotărârea luată, nu am întâlnit în toată viața și în toată cariera mea politică, om mai neclintit în ducerea până la capăt a hotărârilor sale.

V. Omul, dreptul și dreptatea

Istrate Micescu este incontestabil o personalitate a culturii juridice, fapt demonstrat poate mai bine decât orice analiză teoretică de apelativul cu care era caracterizat și recunoscut de contemporani, adică „om de drept”. De altfel, însuși maestrul barei, care interioriza pe deplin universul ideatic în care se

manifesta, obișnuia să își spună nu avocat, nu om politic și nici profesor universitar, ci, lapidar, „om de drept”.

În persoana lui Istrate Micescu se verifică exactitatea cugetării filosofilor limbajului, după care „toată forța inteligenței rezidă în artificul limbajului”. De aceea, este bine să amintim ca un prim domeniu de manifestare a faptelor de creație juridică ale maestrului, retorica: Micescu a avut geniu verbal. Ascultat la bară, în marile procese, la catedră, la cursurile în care își demonstra originalitatea teoriilor de drept, era literalmente fascinant. Micescu nu folosea metodele și tehnicile oratorice pentru a impune cu orice preț o idee, ci de multe ori făcea apel la sensibilitatea ideii și nu la rigoarea unei demonstrații formale a acesteia. Oratoria lui fascina, fermeca, seducea, tulbura și captiva prin uluitoarea putere a demonstrației bazate pe îmbinarea dintre sensibilitatea gândului și ideea transpusă într-un fapt sensibil. Oratoria lui era expresia forței propulsive a gândirii sale, niciodată a vorbelor potrivite în căutare de efecte. Există în arta maestrului o corespondență deplină între gând și cuvânt. Totul era gândit, dar se resimțea în oralitate ceea ce în scris nu se putea cuprinde, adică bogăția de nuanțe și inflexiuni ale cuvântului rostit în măsură să transmită de multe ori intuitiv și să convingă în același timp asupra unei idei, care într-o formă elaborată scrisă nu ar fi avut nimic din căldura unei argumentații specifice limbii române.

Unul din aspectele acestui talent oratoric stătea în capacitatea de a nu fi niciodată limitat numai la o demonstrație în termeni stricti juridici. Era un bun cunoscător al dreptului roman, dar spre deosebire de profesorii specializați în această materie, care discutau despre instituțiile dreptului roman numai ca fapte istorice, Micescu reușea să dea prin oratoria sa multă culoare textelor, în așa fel încât le insufla viață, astfel spus, rostirea sa devenea creație juridică și implicit provoca interesul auditoriului pentru texte juridice altfel aride și fără coloratură. Elabora cu ușurință, dar niciodată cu indiferență. Pentru a înțelege cel mai complicat proces îi era îndeajuns timpul unei ore, dar până la pledoarie problemele litigiului îl pasionau fără contenire. Procesele dificile la studia cu multă atenție și migală, iar după pledoarie depunea concluzii scrise, adevărate monografii și chiar opere juridice nu numai prin dimensiunile lor, dar și prin conținut. Faptele le reducea la elemente schematice, când nu cuprindeau în ele însele esența litigiului. În schimb, analiza juridică lua totdeauna amploare. Când procesul era axat în special pe fapte, ca în litigiile penale, arta lui de a le disemina, de a le da culoare și relief și de multe ori lua aspecte de antologie, așa cum a fost cazul în afacerea Lăzărescu – Păltineanu, pledată în fața Secțiilor Unite ale Curții de Casație. Arta oratorică a maestrului a reprezentat și reprezintă un incontestabil fapt de cultură și creație juridică. Istrate Micescu era avocatul

care pleda în drept prin excelență cu un eșafodaj de argumente pe cât de luxuriante, pe atât de stringente în logica lor. Experiența și erudiția îi permiteau să descopere pe loc cheia procesului și să își elaboreze discursul care nu era o simplă pledoarie a unui avocat, ci o veritabilă operă culturală juridică în care se îmbinau în mod armonios interpretările conferite faptului, ideile abstracte ale teoriei dreptului, interpretările normelor aplicabile, după care tot eșafodajul argumentativ se întorcea astfel îmbogățit la destinatarul său, respectiv instanța care trebuia să decidă, dar și omul ca beneficiar al actului de justiție.

Creația juridică a lui Istrate Micescu este relevantă nu numai în planul jurisprudenței și al retoricii ca știință juridică, dar și în domeniul teoriei dreptului. Micescu a fost unicul doctrinal, în cea mai autentică accepțiune a cuvântului, dintre profesorii Facultății de Drept din București din perioada interbelică, cu o viziune generală a dreptului și cu o teorie proprie asupra științei dreptului civil. De aceea, incontestabil, maestrul barei a fost un creator de drept pentru că mai înainte de orice a fost un gânditor al științei și artei dreptului. Această realitate rezidă din prelegerile sale universitare, dar și din puținele scrieri care au rămas. Cursul său a avut inegalabila virtute de tratare umanistă a științei dreptului, grație culturii adâncite de care Istrate Micescu beneficia. În prelegerile sale de drept civil, Istrate Micescu nu s-a mulțumit niciodată să transmită studenților, așa cum se obișnuiește, doar cunoștințele cerute de programa analitică. Adesea el a evocat probleme fundamentale ale dreptului, propunând soluții proprii originale.

În cele ce urmează dorim să facem succinte referiri la una dintre cele mai importate contribuții pe care Istrate Micescu a avut-o la dezvoltarea teoriei dreptului, cu mențiunea că realizările marelui savant piteștean au nu numai o valoare istorică, dar implicit o imensă valoare științifică pentru zilele noastre, care ar trebuie să fie mai bine valorificată.

Străduindu-se, după mulți alți autori, să dea o definiție a dreptului ca disciplină științifică, ajunge la concluzia că ea este știința dreptului și tehnica obligațiilor. În concepția sa primordială sunt drepturile, iar legile nu sunt decât mijloace tehnice pentru realizarea drepturilor. În disputa dintre partizanii dreptului natural, care postulează existența unui „drept etern” bazat pe prescripții imuabile și impus de rațiunea umană, drept care conferă persoanelor fizice prerogative inerente naturii umane, iar pe de altă parte, teoreticienii pozitivismului politic, pentru care drepturile izvorăsc exclusiv din lege, din normele dreptului obiectiv, Istrate Micescu se declară încredințat că *drepturile fundamentale ale omului preexistă legilor, care nu le creează ci doar le recunosc*. Această idee este clar exprimată și demonstrată în „*Cursul de Drept Civil*”, predat studenților în anul universitar 1931-1932. Micescu,

atunci când dă definiția dreptului civil, este încredințat ca și Leibniz, iar mai aproape de zilele noastre Heidegger și Constantin Noica, că în cuvinte sunt depozitate adevăruri umane esențiale. Prin urmare, el caută originea dreptului, explorând etimologia cuvântului latin *jus*.

Este mai bine decât orice altă argumentare să dăm cuvântul maestrului pentru a explica raportul dintre drept și lege: „A porunci înseamnă a avea dreptul să poruncești. Ceea ce este anterior și superior în noțiunea de poruncă este dreptul de a o lansa, este virtutea de a o impune (...). Drepturile reprezintă în ordine ierarhică elementul superior, anterior legilor (...). Dacă noțiunea drepturilor a apărut cea dintâi și noțiunea legilor a apărut după ea, este firesc ca noțiunea legilor să fie subordonată noțiunii dreptului (...). Legile, ca norme de conduită nu pot să aibă altă justificare (...) decât de a porunci respectul drepturilor.”

Această idee fundamentată de Istrate Micescu despre anterioritatea drepturilor în raport cu legile este actuală și deosebit de importantă pentru a găsi un criteriu de delimitare între puterea discreționară și excesul de putere în activitatea autorităților statului. Istoria și realitățile contemporane demonstrează că pozitivismul juridic bazat pe principiul supremației legii fundamentale, nu este suficient pentru a împiedica ca guvernării să își utilizeze prerogative încuviințate prin lege în alte scopuri decât acelea pentru care însăși legea le-a creat. Prin urmare, este necesar a considera că nu drepturile sunt în serviciul legii, ci invers, în sensul că legea nu face altceva decât să concretizeze și să exprime drepturile, așa cum cuvintele exprimă gândurile a căror existență este anterioară. O astfel de abordare afirmă în primul rând *supremația drepturilor*, din care decurge firesc *supremația constituției și a legii*.

Corolarul unei astfel de concepții despre drept este semnificația pe care Istrate Micescu o atribuie științei dreptului: „A construi o știință a dreptului înseamnă a construi o știință a drepturilor în serviciul cărora apar legile. A studia în această știință înseamnă mijloacele grație cărora scopul final al respectului legilor poate fi atins.”

VI. Un om al devotamentului și curajului politic

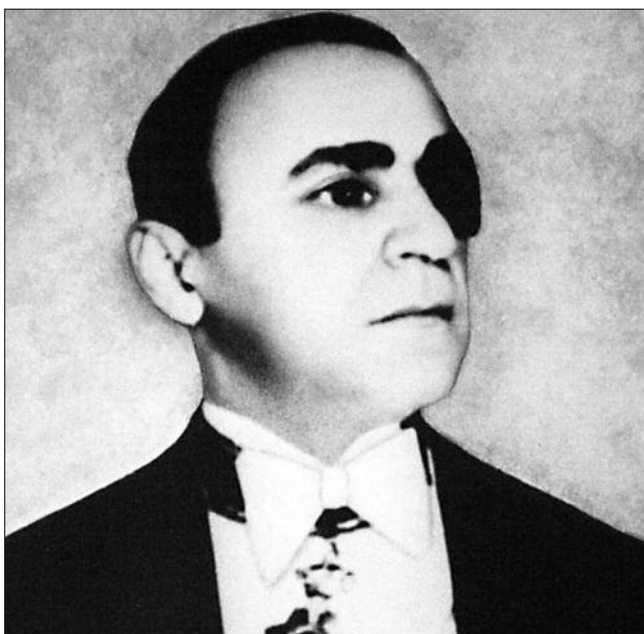
Armand Călinescu s-a născut la Pitești în 22 mai 1893 și este cunoscut în special prin activitatea sa politică, dar și prin sfârșitul tragic pe care l-a avut. Persoana și personalitatea primului ministru al României a fost evocată în numeroase studii cu caracter istoric. Noi dorim să subliniem numai câteva aspecte ale dimensiunii spirituale ce marchează pe acest ilustru om politic al României, dar și al Piteștiului.

Formația sa culturală este deosebită. Bun cunoscător al mai multor limbi străine și al culturilor

țărilor europene, s-a format ca jurist și economist. Armand Călinescu este legat de municipiul Pitești nu numai prin nașterea sa, dar și prin faptul că a urmat cursurile primare, gimnaziale și secundare tot în Pitești, la Liceul „Ioan C. Brătianu”. Studiază apoi la Facultatea de Drept și la Facultatea de Litere și Filosofie din cadrul Universității București, iar doctoratul în științe economice îl obține la Universitatea din Paris în anul 1921.

Ca om politic se formează în cadrul Partidului Țărănesc unde, de asemenea, are o prezență deosebită ca lider al organizației Județene P.Ț. Argeș. După 1926, ca urmare a unificării Partidului Țărănesc cu Partidul Național Român, Armand Călinescu este unul dintre liderii noii formațiuni politice, fiind ales deputat în legislaturi consecutive. A fost și prefect de Argeș în anul 1928, secretar de stat și subsecretar de stat la Ministerul de Interne. Treptat a devenit unul dintre oamenii politici apreciați de regele Carol al II-lea, însă cu o atitudine critică față de tot ceea ce considera că este negativ chiar și în activitatea politică a propriei sale formațiuni.

Armand Călinescu a fost alături de Carol al II-lea și după alegerile din decembrie 1937, când niciun partid politic nu a reușit să câștige alegerile. Este ministru de interne în Guvernul Octavian Goga. Interesant este că această funcție o va deține până la sfârșitul vieții. La 6 marie 1939, patriarhul Miron Cristea, care deținea și funcția de prim-ministru, încetează din viață. Armand Călinescu este desemnat noul președinte al Consiliului de miniștri. Preluarea acestui mandat se realiza într-un moment extrem de dificil în planul relațiilor internaționale, dat fiind iminența declanșării celui de-al Doilea Război Mondial. În fața amenințărilor tot mai evidente de schimbare prin forță a realităților politice din Europa de Est, Marea Britanie și Franța decid să

acorde garanții pentru independența Greciei și României.

Sfârșitul lui Armand Călinescu a venit la doar trei săptămâni după izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, la data de 21 septembrie, când Primul ministru al României a fost asasinat.

Personalitatea marcantă a omului politic Armand Călinescu este conturată în multiple planuri. Noi dorim să subliniem câteva aspecte: în mod deosebit, formația culturală și intelectuală de excepție a primului ministru al României, pe care acesta a valorificat-o din plin în activitatea sa politică. Calitățile intelectuale de care a dat dovadă, curajul, voința și fermitatea deciziei politice în vremuri deosebit de dificile sunt, de asemenea, aspecte ce conturează personalitatea lui Armand Călinescu. A fost un om al ordinii de drept și al ordinii sociale și, de aceea, a combătut ferm și hotărât orice formă de extremism, fie de stânga, fie de dreapta. Fiind de formație jurist, Armand Călinescu a promovat supremația legii, considerând că numai prin respectarea și aplicarea fermă a Constituției și a legii se poate realiza și menține ordinea internă care în fapt este o ordine de drept, iar statul să își păstreze suveranitatea, independența și prestigiul. Această ordine de drept nu era contrară drepturilor cetățenești, dar exercitarea acestora din urmă se poate realiza numai în cadrul ordinii astfel instituită prin Constituție și prin celelalte legi. Armand Călinescu a promovat astfel principiile supremației Constituției și a legii fără de care nu se poate concepe existența democratică a statului. În contextul timpului istoric în care a trăit și a activat ilustrul om politic al României, o asemenea concepție aplicată în viața de stat este evident un act de curaj politic dar și de credință fermă în principiile de bază ale democrației constituționale.

Remarcăm prietenia dintre Armand Călinescu și ilustrul profesor de drept constituțional George Alexianu, care a avut și acesta un sfârșit tragic. Profesorul aprecia contribuția lui Armand Călinescu la afirmarea valorilor constituționale naționale, la respectarea drepturilor omului, ceea ce pentru vremurile respective era un fapt deosebit.

Toate aceste calități indiscutabile ale marelui om politic Armand Călinescu sunt argumente pentru a-l considera o mare personalitate a istoriei naționale, dar și a municipiului Pitești, de care acesta era legat și afectiv.

VII. Un om care a transpus viața în literatură și filozofie

La câțiva kilometri de Pitești, în vatra satului Valea Mare, aparținând de comuna Ștefănești, se află o casă care astăzi, din nefericire, nu este bine pusă în valoare, ce semnifică prin ea însăși personalitatea marelui scriitor Liviu Rebreanu, care în ultima parte a vieții sale a locuit-o. Semnificativ este faptul că autorul

romanelor „Ion” și „Răscoala” a ales să-și petreacă ultimi ani de viață pe meleaguri argeșene, în apropierea Piteștiului, tocmai pentru că mediul unui sat din apropierea orașului corespundea din plin particularităților sale intelectuale și sufletești, regăsindu-se astfel nu numai prin idei și sentimente, dar și prin existența sa în universul inefabil al naturii și al satului românesc.

Se cuvine, deci, a sublinia în câteva gânduri și modeste cuvinte personalitatea aceluia care s-a dorit a fi un susținător al culturii tradiționale românești, pornind de la această realitate faptică a prezenței marelui scriitor pe meleaguri argeșene, în apropierea Piteștiului.

Liviu Rebreanu este unul din puținii creatori care leagă ontologicul de valoare. Într-o epocă ce continuă și în prezent și în care valoarea este considerată un element pur ideatic desprins de existență, cu consecința formării unui sistem abstract valoric care încearcă a se impune dimensiunii concrete existențiale ale omului și ale societății, Rebreanu, exprimând particularitățile omului în realitatea sa românească argumentează, în întreaga sa operă literară și în mod special în monumentală sa alocuțiune de la Academia Română pentru o reconsiderare a valorii, în special, și a culturii în general, în sensul unei simbioze între etosul popular și valorile culturale. Această îmbinare dialectică este existența în dimensiunea sa concretă și conferă autenticitate ființei istorice a poporului român. Analiza ilustrului om de cultură duce la identificarea unor categorii existențiale altele decât cele ale rațiunii, dar nu opuse acestora, a căror esență este viața și credința creștină Altfel spus, Liviu Rebreanu susține, ca nimeni altul, legătura indisolubilă dintre etic și ontologic, folosind ca model etosul popular românesc.

La 27 noiembrie 1885 Liviu Rebreanu se naște într-un sat din Bistrița Năsăud. A fost primul din cei 14 copii ai învățătorului Vasile Rebreanu și a Ludovicăi, mama sa. În anul 1889, familia Rebreanu s-a mutat în comuna Maieru, pe Valea Someșului. Referitor la această perioadă de viață, în memoriile sale, scriitorul spunea: „În Maieru am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele. Până ce, când se împlinesc 10 ani, a trebuit să merg la Năsăud, la liceu”. Este bine să amintim că în scrierile sale de început, multe cu caracter de însemnări personale, Rebreanu evocă cu multă afecțiune oamenii pe care i-a întâlnit în copilăria sa în aceste fericite locuri pe care nu le-a uitat niciodată.

Viitorul scriitor a făcut școala elementară la Maieru, iar gimnaziul grăniceresc în orașul Năsăud, în perioada 1895 – 1897. A urmat apoi liceul german la Bistrița (1897 – 1900), Școala de honvezi în orașul Șopron din Ungaria (1900-1903) și Academia Militară la Budapesta în perioada 1903 – 1906.

A îndeplinit diferite funcții administrative. Deși a cunoscut pe nedrept presiunile unui regim politic

ostil, Liviu Rebreanu nu a abandonat activitatea sa culturală. Tot din însemnările maestrului, evocăm următoarele gânduri, în opinia noastră edificatoare pentru eforturile pe care acesta le depunea și dorința sa de perfecțiune în ale spiritului: „A trebuit să-mi dau seama că dacă vreau să realizez ceva, trebuie să nimicesc în prealabil, în sufletul meu și în mintea mea, tot ce mi-au împrumutat atâția ani de mediu străin, tocmai la vârsta cea mai accesibilă tuturor influențelor, și că aceasta nu se poate împlini cu adevărat decât acolo unde voi respira o atmosferă românească absolut pură și ferită de miasmele de până ieri”.

La data de 27 august 1916, România a declarat Război Austro-Ungariei. Fostul ofițer s-a oferit voluntar în armata română, dar nu i s-a aprobat cererea. În 6 decembrie, armatele germane ocupă Bucureștiul. Liviu Rebreanu se afla într-o situație dificilă, având în vedere conflictele anterioare cu autoritățile austro-ungare. S-a izolat cât a putut de mult și, închis în casă, a continuat să lucreze la romanul „Ion”. Tot în această perioadă, fratele său, Emil Rebreanu, ofițer în armata austro - ungară este acuzat de dezertare și spionaj, fiind condamnat la moarte. Acesta este evenimentul care mai târziu avea să-l determine să scrie romanul „Pădurea Spânzuraților”.

După ce a demisionat din funcțiile publice pe care le-a deținut, Liviu Rebreanu a cumpărat în anul 1930 casa de la Ștefănești, pe care a stăpânit-o până la 1 septembrie 1944 când a încetat din viață, la vârsta de 59 de ani. La 3 septembrie 1944 este înmormântat în cimitirul bisericii din Valea Mare, pentru ca mai apoi să fie mutat la Cimitirul Bellu din București. La Valea Mare, lângă Pitești, avea să scrie romanele „Răscoala”, „Jar”, „Gorila” și „Amândoi”.

Încă din timpul vieții, personalitatea marelui romancier a fost recunoscută și s-a bucurat de onoruri

cuvénite. În anul 1920 i-a apărut romanul „Ion”, distins cu premiul „Năsturel - Herăscu” al Academiei Române, urmat, în anul 1922, de „Pădurea Spânzuraților” pentru care Societatea Scriitorilor Români i-a decernat „Marele premiu al romanului”. Referitor la creația sa, amintim succint că aceasta cuprinde numeroase articole, eseuri, nuvele publicate în reviste precum „Luceafărul” și „Convorbiri Literare”, la care se adaugă romanele: „Adam și Eva” (1925), „Ciuleandra” (1927), „Crăișorul” (1929), „Răscoala” (1932), „Jar” (1934), „Gorila” (1938), „Amândoi” (1940). A lăsat și numeroase pietre de teatru, unele dintre acestea fiind și în prezent în repertoriul instituțiilor teatrale. Trebuie să menționăm că opera sa a fost tradusă în numeroase limbi și apreciată inclusiv din punct de vedere al mesajului filozofic. Nu trebuie uitat nici faptul că Liviu Rebreanu a fost președinte al „Societății Scriitorilor Români” și al „Asociației pentru Educația Poporului.”

La 25 mai 1939, Liviu Rebreanu a fost ales membru titular al Academiei Române, iar la data de 29 mai 1940, în cadrul discursului de recepție, a susținut tema intitulată „Laudă țaranului român”. Răspunsul l-a primit din partea filozofului Ion Petrovici.

„Laudă țaranului român” nu este un elogiu idilic adus satului românesc sau omului care îl locuiește. Însuși autorul mărturisește că: „Lauda aceasta, totuși, nu vrea nici să înalțe, nici să dărâme și nici măcar să dovedească nimic, ci doar să mărturisească o credință și solidaritatea mea continuă cu inima acelor mulți, cari au avut parte tot de ocări și proboziri și prea rar de vorbe bune”. Evident, însă, dizertația marelui scriitor este plină de semnificații privind adevărurile existențiale ce se constituie în tot atâtea particularități prin care simplitatea și puritatea poporului român devin valori ce pot fi susținute în orice demers filozofic sau mai larg cultural alături de marile valori universale. Este vorba nu de „omul civilizată” adică de orășeanul care prin pragmatismul modului său de a fi și construcțiile tehnice trăiește într-un mediu artificial, neautentic, ci de „omul simplu și pur”, pe care Liviu Rebreanu l-a identificat în complexitatea de ființă a omului de la țară, a țaranului român, sublinia autorul: „În viața altor națiuni țărănimea a putut a face și a avut un rol, secundar, șters, pentru noi, însă e izvorul românismului pur și etern. La noi, singura realitate permanentă, inalterabilă a fost și a rămas poporul. Atât de mult că, de fapt, țaranul român nici nu este țaran ca la alte popoare”.

Ideea filozofică fundamentală este realizarea în particularitatea țaranului român a universalității omului în umanitatea sa, care există și se manifestă în cotidianul său. Pe bună dreptate, autorul nu insistă asupra unei analize semiotice și semantice a cuvântului „țaran” pe care, de altfel, îl folosea numai ca pretext pentru a sublinia universul valoric existențial al poporului român în dimensiunea naturală a existenței

sale. Există astfel o distincție bine venită între conceptele și categoriile specifice civilizației de tip urban, iar pe de altă parte, autenticul valoric al naturalului specific omului pur și simplu. „Cuvântul însuși este de origine urbană cel puțin în semnificația actuală. Țaranul nu-și zice niciodată țaran. Doar în vremurile mai noi și sub influențe politice a pătruns și la țară cuvântul „spre a indica pe omul de la sat”, în contrast cu cel de la oraș. Țăranii însă numesc pe țărani, simplu, oameni. De fapt, țaranul nu are nume pentru ce nu este nici clasă, nici breaslă, nici funcție, ci poporul însuși - omul român. Pentru toată lumea, țaran este sinonim cu român, pe când orășean nu, ba, în general, dimpotrivă, mai cu seamă, în ochii țaranului”.

„Țaranul” devine astfel un concept ontologic care în particularitatea sa cuprinde un universal valoric, altfel spus, devine un universal concret, în sensul celor pe care le susținea Hegel și Constantin Noica. Mai mult decât atât, nu este un universal concret oarecare, adică un particular care poartă în sine și cu sine un sistem valoric, ci este omul, nu abstract, ci concret, ce devine din simplă realitate și element al unui sistem de civilizație urbană o ființă în dimensiunea sa perenă, într-un spațiu valoric și univers al virtuților, toate fiind subsumate în conceptul de „omenie”, un caracter specific poporului român de la sate. Liviu Rebreanu se distanțează astfel de concepțiile neokantiene sau chiar și de ideile lui Goethe potrivit cărora „omul este totalitatea oamenilor”. Pentru marele romancier, omul nu este o sumă abstractă, ci individualul care însă poartă cu sine un univers valoric.

Esența fundamentului creștin care exprimă totodată autenticul existenței tradiționale românești este reprezentată de două valori: *simplitatea și puritatea*, altfel spus *smerenia* și nu umilința ca dimensiune particulară existențială a omului în spațiul creștin românesc. Foarte frumos spunea Părintele Teofil Părăian: „Omul smerit este omul pur și simplu”. Este vorba de smerenia țaranului față de Dumnezeu, față de oameni, față de toată firea zidită și în raport cu sine. Pe acest fundament se poate construi o cultură adevărată, creștină, ancorată într-o existență autentică.

Bibliografie:

- Ioan Scurtu, *Ioan I.C.Brătianu*, Ed.Museion, București 1992.
- Dinu Giurescu, *Istoria României în date*, Ed. Enciclopedică București, 2003.
- România în anii Primului Război Mondial*, Ed.Militară București, 1981.
- C.Hamangiu, *Codul general al României, anii 1924-1929; 1931-1938*.
- Nicolae Iorga, *O viață de om așa cum a fost*, 1934.
- Angela Banciu, *Istoria Constituțională a României*, Ed.Lumina Lex, București 2001.
- Marius Andreescu, *Să fii în lume și totdeauna mai presus de lume*, Editura Sitech, Craiova, 2018.

„Precesta Veche din Coastă”, cea mai veche biserică din Pitești. Istoric (1540-1865)

Octavian DĂRMĂNESCU

Refăcută radical în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, probabil cea mai veche biserică din Pitești nu a suscitât interesul istoriografilor locali. Însăși datarea este suspectă științific, lipsa cercetărilor arheologice sistematice generând deocamdată numai semne de întrebare. Grigore Tocilescu, în *Raporturi asupra câtorva mănăstiri, schituri și biserici din țară*, „Analele Academiei Române”, Seria II. Tomul VIII, Secția Istorică, 1885-1886, p. 200, evocă existența acestei vechi biserici. Tatiana Bobancu, în *Album religios. Bisericile din orașul Pitești*, Pitești, 1933, amintește câteva legende legate de acest sfânt lăcaș. Celei mai vechi biserici piteștene i s-au dedicat câteva pagini de către arh. Eugenia Greceanu atât în prima ediție a lucrării *Ansamblul urban medieval Pitești*, Muzeul Național de Istorie, București, 1982, cât și în cea de-a doua, din 2007. Nu în ultimul rând, Grigore Constantinescu, într-o colecție de micro-monografii de popularizare editate pe internet îi alocă în 2016 un studiu, *Biserica „Maica Precista”, Pitești*. De aici aflăm de existența unei monografii în manuscris dedicată încă din 1977 bisericii de către Dumitru Popa, lucrare pe care nu am consultat-o.

Potrivit unui inventar modern, tradiția existenței pe actuala fundație (sau în apropiere) a unei biserici care deservea un schit de maici dăinuise până în secolul trecut. Sursa indică: „Se zice că au fost la început schit de maici”¹. Această supoziție are toate șansele să fie încărcată cu valoare de adevăr, luând în considerare așezarea oportună, pe primul etaj superior văii pe care râul Argeș o desfășoară la Pitești înainte de întâlnirea cu unul dintre afluenții lui considerabili, râul Doamnei. Foarte probabil, acel „Pitesti Coenobium” de pe harta lui Giorgio Reichersdorf din 1550 și de pe cea a lui Iohanes Sambucus din 1566 – punct topografic propus de Petre Simionescu drept biserică vecină, viitorul schit Beștelei². Un târg vechi, de troc, Piteștii exploatau atât arealul viticol – pe Dealul Piteștilor de peste Argeș, din județul istoric Mușcel, aveau vii atât domnia împreună cu marii boieri, cât și câteva mănăstiri istorice – , cât și confluența hidrografică, de nod rutier, un punct indispensabil pe marile rute medievale muntenești. Acest schit putea fi unul dintre metoacele Mitropoliei sau al mănăstirilor Argeș, Câmpulung sau Cozia, instituții care, de-a lungul secolelor, investeau masiv în proprietățile viticole, mai ales într-o regiune renumită pentru vinurile ei albe dulci. Bineînțeles, nu putem să nu postulăm și ideea

unui schit independent, ctitorie a unui boier local sau a unui cleric potentat care, după cum se va practica până în secolul al XIX-lea, se călugărea la bătrânețe. De altfel, discreția primului hram (mai există două hramuri, „Izvorul Tămăduirii” și „Nașterea Maicii Domnului”, foarte probabil, la rându-le, vechi hramuri principale), „Intrarea în biserică a Maicii Domnului” (21 noiembrie) – sărbătoare situată în Postul Crăciunului, mai „incomodă” marilor festinuri publice, deci un hram predilect, elitist și personal – ne îndeamnă ușor spre a doua opțiune, cea a unui schit pornit dintr-o inițiativă laică, matroanele ctitoare (foarte probabil rude) devenind ulterior, prin călugărire, monahiile Magdalina și Doroteea, nume păstrate până azi în tradiția locală legată de respectivul lăcaș³.

Leatul 1540, neverificabil azi, ne parvine din campania de restaurare și lărgire a bisericii din 1886-1887, când preotul paroh I. Petculescu a găsit-o inscripționată pe o lespede. Cu toată imposibilitatea de verificare modernă a acestei descoperiri importante, mărturia clericului (neutră, dar supusă subiectivității, în sensul pericolului citirii eronate a cifrei descoperite) era întărită cu două decenii în urmă, tradiția acestui „brand” stăruind încă în conștiința locală. Este vorba despre o aluzie accidentală a epitropilor din 1858, care, într-un memoriu pentru demolarea vechii biserici și construirea uneia noi, aminteau că „Precista din Coastă” este cea mai veche biserică din oraș⁴. Iată că avem, până la 1886, în tradiția locală, ideea că biserică aceasta, cea mai veche de aici, nedată, este construită înaintea „Bunei Vestiri”-Greci, datată 1564. Foarte probabil informația era nouă, luată din fosta pisanie care, accidental, se distrusese (la fel de probabil) în incendiul din 1794. Tot în privința începuturilor, Nicolae Iorga opinează că Matei Basarab a reconstruit la Pitești chiar „Precista Veche”⁵, părere care, în timp, a fost contrazisă – fără dovezi – de mai mulți cercetători.

În 1731 Păuna, soția logofătului Duminică din Pitești, dăruiește bisericilor „Precista Veche” și „Buna Vestire”- Greci, vecine, o moșie considerabilă, Șuica, situată în județul Olt, relativ apropiată Piteștiului⁶. În 1754 Costandin croitoru, foarte probabil piteștean, dăruiește bisericii moșia „Stejeretu” din Bascov, satul Flești, plasa Pitești, în lățime de treizeci-patruzeci stânjani și lungime „din Bulicești până în hotarul Budeasa”⁷. Este un an important, deoarece tot acum, potrivit tradiției, sfântul lăcaș devine biserică de mir,

enoriașii reconstruind-o din lemn⁸. În 1786 Costandin Matei Buliga și cu fiul său, Simion, donau un clopot⁹. Potrivit unui inventar de la 1903 în 1794 arde și este refăcută din zid. În 1805 Cârstea măcelarul donează bisericilor "Precista din Coastă" și "Sfântul Gheorghe"-domnesc o prăvălie în Ulița cea Mare¹⁰.

În 1805 Mihalache și Frusina Uescu donau aici un potir de argint. În 1807, 30 august, Mărgărita, soția răposatului Nicolae Inimăroiu, dă bisericii domnești și bisericii „Precista din Coastă” un loc alăturat locului prăvăliei pe care o dăduse înainte cu doi ani Cârstea măcelarul, cumnatul ei, amânduror bisericilor¹¹. În 1816 biserica mai primește un clopot¹². Pe 17 martie 1826 biserica primește de la Zoița unguroaica o danie în fața curții interioare, „din poarta sfintei biserici până în drum iar latu din casa Stancăi Lăzăroai(i) până în Vasile Cizmaru i cu cășcioara ce să află pe dânsul”¹³. Este vorba despre locul pe care se află astăzi fostul Trust de Construcții Argeș, clădire centrală, simbol, alături de clădirea Prefecturii, al perioadei comuniste la Pitești. În 1826, 5 iulie, hași Țenea, episcop încă la biserica domnească, vinde aceleiași biserici și bisericii „Precista din Coastă”, amândouă proprietare ale prăvăliei lui Cârstea măcelarul, un drum de servitute¹⁴.

În perioada 1827-1828 episcopii celor două biserici hotărânicesc din nou moșia Șuica, datorită faptului că moșnenii de acolo, în timp, îi încălcase integritatea¹⁵. În 1839 un embaticar al bisericii "Precista din Coastă" vinde unui cizmar din mahala jumătate de embatic. Actul este important, deoarece la finalul lui se semnează numeroși clerici piteșteni¹⁶. În 1845 biserica domnească va răscumpăra jumătatea prăvăliei bisericii „Precista din Coastă”¹⁷. În 1846 mahalagii cer încă un preot și îl aduc pe popa Oprea din Smeura limitrofă. Dosarul este întocmit de episcopul de atunci, Mincu Pancovici¹⁸ – în mitrice numit și „plevenliu” (din Plevna) – și de deputatul mahalalei, pitarul Răducanu Bucșenescu. În anul 1855 se amenajează curtea bisericii, preoții plătind din leafa lor datoriile rămase în urma acestei lucrări¹⁹. În vara anului următor, 1856, episcopii bisericilor proprietare la Șuica tocnesc un paznic pentru a păzi pădurea de pe acea moșie²⁰.

Din cauza serioaselor cutremure din prima jumătate a secolului al XIX-lea biserica se deteriorează substanțial, fapt care împinge episcopii să o repare radical, operație costisitoare care se desfășoară între 1858²¹-1864, cu 1864 an de sfințire oficială²². Operațiunea de demolare a vechii biserici, începută în februarie 1858 se continuase imediat cu punerea pietrei noi de temelie, sfințire pe care episcopia se grăbește să o officieze după 3 luni, în mai. Cităm din darea de seamă a protopopului piteștean în funcție către episcop: „Astăzi la 27 covent în numele prințului caimacam și al prea sf. voastre chiriarhului eparhii(i) am pus piatra de temelie cu citirea sfințirii(i) apei cei mici

după orânduială, față D. Administrator, D. Prez. al municipalității(i) cu toți oroșani(i) împreună cu familiile lor”²³. Între 1875-1877 Ilie zugravul, tatăl renumitului profesor piteștean, pictorul Costin Petrescu, o pictează – astăzi se păstrează pictura interbelică a pictorului Gh. Belizarie, parohianul bisericii. În 1887 i se adaugă pridvorul. Călcăta mereu de vecini, moșia Stejeret-Bascov, danie de secol XVIII, este vândută în 1911. În timp, prin cumpărări și donații, biserica se înconjoară pe strada Griviței, unde se află, de mai multe case, majoritatea fiind pierdute și demolate o dată cu instalarea la putere a regimului comunist.

Tatiana Bobancu amintește despre existența de secole aici a unei icoane făcătoare de minuni pe care, la perioade de jaf, piteștenii o ascundeau între dealuri. Un paroh din perioada modernă, părintele Radu Budescu, îi evocase faptul că, tot din tradiție, se păstrase informația că pictorul acesteia este același cu al alteia, la fel de veche, de la mănăstirea Nămiești²⁴. Existența ei la Pitești o evocau accidental și episcopii din 1858, anul demolării bisericii vechi²⁵. Fotache Tomescu îi sponsorizează în 1869 remontarea unei alte rame, din metal, operație făcută de către argintarul piteștean Ștefan.

Slujitori

Macarie (1792, ieromonah²⁶). Cârstea măcelarul cumpăra în 1792 un teren – probabil cel pe care îl va dona bisericilor Precista Veche și domnească în 1805 – de la Păuna, nepoata de frate a popii Macarie, ieromonah, slujitor la Precista din Coastă. Probabil monahul Macarie Lerescu, co-ctitor al bisericii "Sf. Voievozi" (1751-1756) din satul Găvana, limitrof Piteștilor, azi, cartier²⁷.

David (preot, duhovnic, protopop, evocat între 1805²⁸ **și 1824; viitorul ieromonah Daniil).** Menționat aici și în catagrafia din 1808²⁹, și în cea din 1824³⁰. Are un fiu, „Ioniță popa David”, care în 1831 este catagrafiat în mahalaua Precistei³¹. În 1834 „Ioan cojocarul sin popa David” este naș de botez al unor țărani din Smeura, sat limitrof Piteștilor³² – același era catagrafiat în 1838 în Culoarea Galbenă și avea 50 de ani. Acest Ioniță moare în 1843, fiind înmormântat la aceeași biserică. El este menționat „Ioniță protopop David cojocarul patentar”³³. Pe această prezumție oferim și noi preotului David calitatea de protopop. Popa David nu figurează semnatar în mitricele bisericii, deci intuim că răposase deja până în jurul anului 1832, anul începerii lor. Mai mult, clericul Athanasie Davidescu, deputat de mahala, apare într-o sursă ca fiind fiul ieromonahului Daniil, primul din lista clericilor metocari din centrul târgului, listă manuscrisă din prima foaie a pomelnicului acelui metoc episcopal din 1820. Credem, așadar că popa David de la Precista Veche se călugărește spre sfârșitul vieții – în spiritul unei vechi tradiții medievale –, la fel ca și popa

Badea, re-ctorul de la „Sf. Ioan”, viitorul monah Bogoslov. Deja, în catagrafia din 1833 el nu mai figurează la ”Precista din Coastă”.

Aminteam mai sus despre fiul protopopului David, Ioniță, cocjocar patentar. Acest Ioniță botează în 1832 la Precista Veche fiul unui sătean din Găvana. El este menționat încă de pe atunci „Ioniță cocjocarul sin Daniil ieromonah”, ceea ce atestă două realități: 1. sursele foloseau aleatoriu gradele clericilor, deci se impune o anumită circumspecție relativ la cronologia lor 2. popa David de la ”Precista Veche” se călugărise deja în 1832.

Nicolae (preot, duhovnic, evocat între 1805³⁴ și 1833). Evocat aici cu ocazia catagrafiei din 1808³⁵ și a aceleia din 1824³⁶ (atunci având 40 de ani). Prezumiem existența preotului Nicolae la biserica din Coastă în 1805 din două motive: 1. în cadrul documentului amintit semnează imediat după popa David, duhovnicul de aici, în chestiunea donației comune celor două biserici – mai mult, folosește aceeași pană cu urma groasă. 2. niciun preot Nicolae nu este evocat la „Sf. Gheorghe” în anul documentului. Este amintit în continuare în cadrul mitricelor bisericii ”Precista Veche” în perioada 1832-1833 („popa Nicolae”), 1836, 1843-1844, „popa Nicolae duhovnic”). Documentele menționează trei copii ai popii Nicolae: Ioan (naș în 1832 al unui copil de rudari din Piscani)³⁷, Anghel – catagrafiat în 1838 în culoarea roșie ca având 40 de ani – și Toma, vizitiu și cârciumar³⁸. În 1858 la biserica Precista Veche din Coastă este înmormântată „Asineta monahia soția preotului Neculae”³⁹. Să nu neglijăm însă și similitudinea de nume de la această biserică: în perioada 1824-1825 un alt cleric Nicolae, diacon, se preotește. Amintim că la aceeași biserică mai există doi clerici Nicolae: diaconul din 1824 (preoțit în 1825), fiul lui Tudorache, și preotul Nicolae Tănăsioiu, fiul protopopului Tănase de aici, cleric care apare în surse după 1830 și care se poate confunda foarte ușor cu colegii lui similari-onomastic. Am prezumat finalul slujirii lui aici în perioada catagrafierii din 1833.

Luca (preot, protopop al Plășii de Jos din județul Muscel, evocat între 1817⁴⁰ și 1836⁴¹). Din mitricele interne s-a stabilit că preotul Ioan de aici, mai târziu duhovnic, este fiul lui (vezi mai jos). Un alt fiu este Teodor, în 1848 la biserica „Sf. Vineri” fiind înmormântat „Teodor deaconu sin popa Luca”⁴².

Tănase (preot, evocat în 1824⁴³). Catagrafia din 1833 consemnează un „Tănase duhovnicul”⁴⁴, diferit de colegul lui mai tânăr din acel an, Atanasie deputatul. Foarte probabil protopopul Nicolae Tănăsioiu de la aceeași biserică este fiul popii Tănase, popă Tănase care, credem, a slujit aici până în preajma anului 1830. În 1833 la ”Precista Veche” o „Ana popa Tănase” își botează copilul tot aici⁴⁵. În 1838 era catagrafiat în culoarea Galbenă un povarnagiu de 42 de ani, „Dumitru zet popa

Tănase”⁴⁶, același din catagrafia stânenilor de fațadă întocmită de Maghistrat în 1831⁴⁷. Potrivit sursei, este căsătorit cu Ana, fata popii Tănase, care în 1838 avea 25 de ani. În mitricele din perioada 1836⁴⁸-1839⁴⁹ este amintit un „popa Tănase”, foarte probabil colegul lui, protopopul Athanasie, mai tânăr.

Nicolae (diacon, preot, duhovnic, evocat între 1824-1825⁵⁰ și 1846; m. 1846). Potrivit sursei, era fiul lui Tudorache, detaliu care clarifică și mai bine similitudinea onomastică dintre acest cleric și ceilalți colegi ai lui, tot ”Nicolae” (clericul bătrân evocat încă din 1808 și Nicolae Tănăsioiu, fiul preotului Tănase – nu al colegului său, protopopul Atanasie Davidescu – de aici, care vine de la ”Sf. Nicolae” la ”Precista Veche” în 1834). Faptul că în 1833 la această biserică este doar un preot Nicolae⁵¹, că în anul următor vine alt preot Nicolae, Tănăsioiu de această dată, ne indică două concluzii: 1. preotul Nicolae catagrafiat în 1833 este el, fiul lui Tudorache, probabil în ultimul an de slujire aici 2. popa Nicolae sin Tudorache, în cazul în care nu s-a mai mutat la o altă biserică, a rămas aici, dar nu mai semnează în mitrice. În 1846 mahalagii mai cereau un preot, printre altele justificând că „părintele duhovnic Nicolae au murit”. Episcopul îi dă voie protopopului de Pitești să îl aducă în locul lui pe popa Oprea din Smeura limitrofă, dar să nu uite a mângâia și familia clericului răposat, așa cum este obiceiul⁵².

Athanasie (preot, protopop, sachelarie, evocat între 1825⁵³ și 1855). Potrivit catagrafiei, în 1824 „Athanasie depotatu” avea 35 de ani. Colegul lui mai în etate – cu care se confundă mai mereu scriptic – este tot ”popa Tănase”, Atanasie în cauză fiind fiul popii David și semnând adesea în acte expres, cu această calitate: ”Atanasie Popescu” și ”Atanasie David(escu)”. În 1832 își botează la biserica Precista din Coastă un copil, Dimitrie, nașă fiind o Drugănească. Potrivit sursei, tatăl este „popa Atanasie sin Daniil ieromonahul de la biserica Maica Precista, mahalaua în coastă”⁵⁴, ceea ce ne împinge spre concluzia că popa David de la Precista Veche se călugărise spre bătrânețe cu numele de ”Daniil” și devenise preot metocar, primul din lista manuscrisă din pomelnicul metocului episcopal de la Pitești din 1820, aflat acum la biserica Mavrodolu. Tot în 1832 un Ioan cocjocar, fiul ieromonahului Daniil (deci fratele popii Atanasie), este naș de botez⁵⁵ – același Ioan, fratele popii Athanasie, botează în 1834 un copil din Smeura vecină, fiind trecut în mitrice fiul popii David⁵⁶, încă o dovadă că ieromonahul Daniil fusese la origine clericul mirean David. În 1833 popa Tănase este prima dată întâlnit în mitrice. Tot în 1833 este numit „popa Tănase Popescu” sau „Atanasie David”. În 1834 este naș de cununie al unor plugari din Gura Bascovului, alături de soția sa, Caterina⁵⁷. Tot în 1834 la biserica „Sf. Ioan” Nastasia sin popa Atanasie își botează un copil, Maria⁵⁸,

viitoarea soție a popii Ioan Penescu de la aceeași biserică, "Precista Veche". Consemnat în registrele mitrice interne și în 1834, și în 1836, „popa Tănăsie Popescu” sau „popa Tănăsie sin David”. Mitricele îl evocă și în 1843 („popa Atanasie”), an în care fiica lui, Anastasia, își botează la biserica "Greci" un copil, Dimitrie, naș fiind Dimitrie, fiul protopopului Costandin sachelarie Brădeanu, parohul de la "Greci"⁵⁹. În 1845, ca paroh al bisericii, se semna „protopop Athanasie sachelarie” cu ocazia unei răscumpărări a unei jumătăți dintr-o prăvălie comună cu biserica domnească⁶⁰. Tot atunci întocmește ca protopop de Vedea catagrafia protopopiatului oltenesc⁶¹. În 1846 este naș din nou al copiilor unor țărani din Gura Bascovului, mitricele consemnându-l „părintele protopopul Atanasie dipotat”⁶². Tot în 1846 mahalagii mai cereau un preot la "Precista din Coastă", un motiv avându-l și senectutea părintelui Anastasie, protopop în alt județ, adică Olt, cel de-al doilea județ în care episcopia Argeșului își întindea jurisdicția⁶³. În 1847 „Grigorie sin protopopul Atanasie cu Ana soru-sa” sunt nași de cununie al fiului județului Ioan din Curtea de Argeș⁶⁴ – Grigore era naș în 1858 cu soția lui, Maria. În 1850, ca președinte al Consistoriului episcopiei Argeș, scrie o jalbă episcopului pentru a-i plăti simbria pe lunile ianuarie și februarie, semnându-se cu un mai vechi rang, acela de sachelarie⁶⁵. Fiica lui, Ana, întâlnită des în diferite mitrice, se căsătorește în 1851 cu „Gheorghe sin Matei Pănescu din satu Ciumeștii”⁶⁶. Tot în 1851 este evocată o altă fiică, Elena, nașă de botez⁶⁷. Părintele Athanasie figurează protopop de Pitești, Găleşești și Cotmeana (1851-1856 și 1861-1862)⁶⁸. În 1855 împreună cu protopopul Constantin Brădeanu de la "Greci", recâștigă dreptul la leafa anuală de 500 de lei, prin concesiunea colegilor, „căci sfinții lor sunt cei mai vechi slujbași ai acestor sfinte biserici, căci au sprijinit și au chivernisit mulți ani aceste biserici”⁶⁹. Protopopul Tănase trăia încă în 1865, o „Ioana Barbu plugari, slujnica de la patrapopu Tănase” botezându-și copilul nelegitim la „Precista Veche”⁷⁰.

Nicolae Tănăsioiu (preot, protopop, evocat între 1834⁷¹ și 1856). În 1834 semnează doar o singură dată ("Nicolae Tănăsescu") în registrele interne de la biserica vecină, "Sf. Nicolae", semn că în acel an se mutase la "Precista Veche"⁷². În 1836 popa Nicolae Tănăsioiu își botează un copil, Teodor, la biserica domnească⁷³. Evocat în cadrul mitricelor interne între 1836-1839; menționat protopop în 1843, ca naș de botez⁷⁴. Foarte probabil, fiul preotului Tănase de la aceeași biserică. În 1849 o „Ileana sin protopopu Nicolae” își boteza copilul la „Precista Veche”⁷⁵. Potrivit sursei, ea este căsătorită cu „Dimitrie dascălu sin Dinu Cheroiul”, foarte probabil slujbaș la aceeași biserică. Tot în 1849 un „Dimitrie sin preotu Nicolae” se căsătorește la Precista Veche cu „Maria sin preotu Gheorghe cojocarul”⁷⁶. Un alt fiu este „Teodor

cântărețu” – viitor cleric la biserica vecină, "Sf. Vineri" – căsătorit în 1853 cu Efimia sin Din cojocarul⁷⁷. O sursă internă din 1855 indică, foarte probabil, un alt fiu al clericului Nicolae, Costandin, și un rang bisericesc dobândit în timp, acela de „castrisie”. Este vorba despre cununia lui „Costandin sin preotu Nicolae castrisie” cu „Gheorghia sin Stanca văduva, satu lonești”, naș fiind un arendaș al moșiei Șuica comună bisericilor Precista Veche și Buna Vestire-Greci, Fotache Tomescu⁷⁸. În 1859 trăiește încă, „Ușa slujnica potropopului Tănase”, botezându-și un copil la biserica „Sf. Treime”⁷⁹.

Ioan (dascăl, evocat în 1833⁸⁰).

Ioan popa Luca (preot, duhovnic, mirodot, evocat din 1833⁸¹ până în 1859). Evocat în registrul intern mitrical și în 1834 („popa Ioan Popovici”), și în 1836 („popa Ioan” sau „popa Ioan sin popa Luca”) – popa Luca nu este altul decât protopopul care avea în subordine o plasă sudică a județului Mușcel, dar care slujea în Pitești, la "Precista din Coastă". În vara anului 1836 îi moare un copil, „Gheorghie pruncul fiul popii lui Ioan sin pop. Luca ot oraș Pitești”, iar în toamnă, altul, leftimie⁸². În 1838 este catagrafiat în vopseaua Galbenă clericul „Ion popa Luca”, de 35 de ani, însurat cu Dumitrana (26 de ani), împreună având doi copii, Matei (6 ani) și Manda (1 an), și, în întreținere, o văduvă în vârstă de 46 de ani⁸³. Evocat în registrele interne mitrice și în anii 1838-1839, 1846, 1853-1854 și 1861, „popa Ion”; 1843 și 1845, „preot Ioan sin popa Luca” sau „popa Ioan Luca”; 1844, „preot Ion”; 1847-1851 și 1856-1859, „preot Ioan duhovnic”. În 1847 este amintit cu rangul de „duhovnic”⁸⁴, în următorul, cu acela de „mirodot”⁸⁵. În vara lui 1848 popii Ioan duhovnicul îi moare un copil, Gheorghe (8 ani), în epidemia de holeră⁸⁶. În 1850 „preotu Ioan cu Dumitra preoteasa sa din Pitești” sunt nași de cununie unui logofăt din Vrănești, sat limitrof Piteștiului⁸⁷. Tot în 1850 câțiva preoți piteșteni întocmesc o jalbă în care se plâng de abaterea popii Ioan de la "Precista din Coastă”⁸⁸. Este vorba despre refuzul violent – urmat de refuzul și altor preoți – de a merge la „parada” de Bobotează lângă un coleg impus de protopopul Gheorghe Coculescu (pretextând că respectivul „fratele” are patima beției „și altele”). La rându-i, în 1851 este acuzat, alături de popa Oprea, noul lui coleg, tot de o abatere pe seama consumului excesiv de alcool⁸⁹. În 1852 fiul lui, Nicolae, se cunună la "Sf. Treime-Beștelei” cu Maria, fata dascălului Grigore ardeleanu, învățător⁹⁰. În 1854 fiul popii Ioan, Marian, se cunună⁹¹ și anul următor un alt fiu, Nicolae (amintit mai sus), este naș de botez⁹². Conform arhivei bisericii vecine, "Greci", în 1855 un „popa Ioan” semna lângă un altul, Ioan Penescu⁹³. Tot în 1855 Zmaranda, fiica lui, se căsătorește cu fiul paracliserului Costandin, viitorul preot Voicu Costandinescu de aici⁹⁴. În 1860, fiul popii Ioan duhovnicul, preotul Dimitrie (amintit în mitrice de abia în 1864), este naș de botez⁹⁵. În 1865

„Dimitra proteasa soția lui popa Ion din Coastă” boteza singură⁹⁶, semn că soțul ei, probabil, murise.

Ioan Pascu (preot, evocat în 1836⁹⁷).

Oprea (preot, duhovnic, evocat între 1846⁹⁸-1852). Potrivit sursei, popa Oprea din Smeura e adus la Biserica din Coastă chiar de către mahalagii, care mai doreau un preot ofician pe lângă cel activ deja – din precauție, mahalagii mai vorbiseră și cu preotul Antonie de la „Sf. Ioan”, și acelaia surzându-i ideea de a se muta aici. Tot acum, în 1846, popa Oprea începe să fie prezent în mitrice. Are o vârstă respectabilă, din moment ce în 1848 la „Precista Veche” este îngropată „Rada sin popa Oprea”, în vârstă de 70 de ani⁹⁹, preot ofician fiind chiar tatăl ei. Cu toată senectutea, popa Oprea împreună cu colegul său, popa Ioan, este canonisit în 1851 de episcopie din cauza alcoolismului. Este eliberat din canonul de la episcopie prin chezășuirea a trei prieteni, printre care protopopul Nicolae Constantinescu¹⁰⁰.

Nicolae Iorgulescu (dascăl, m. 1852¹⁰¹). Moare la finele anului 1852, fiind înmormântat în cimitirul bisericii, detaliu care generează ipoteza că a cântat (și) aici.

Costandin (paracliser, evocat în 1855¹⁰²). Este tatăl viitorului preot de aici, Voicu Costandinescu, la rândul-i, ginerele duhovnicului Ioan popa Luca.

Ioan Penescu (dascăl, evocat în 1852¹⁰³, preot evocat între 1855¹⁰⁴-1865). A nu se confunda cu protopopul Ioan Păunescu de la „Sf. Ioan”, și acela căsătorit cu o „Maria”! În 1852 „Ioani sin preotu Pană, junile, dascăl” se căsătorește la biserica „Greci” cu Marița, fata lui Spiridon calpacciul, ginerele protopopului Tănase de acolo, relație mai mult decât satisfăcătoare pentru un aspirant la preoție la „Greci”, mai ales că, potrivit sursei menționate la început, nașul este „Ilie protopopu Costandin iconomu, Maria sorsa”. Tatăl lui, popa Pană, este vechiul preot de la biserica „Sf. Vineri”. Deja preot în 1854, când își boteza la „Greci” un copil, naș fiind Nicolae, fiul protopopului Brădeanu¹⁰⁵. Există o mare probabilitate ca Ioan Penescu să fie preot la „Precista Veche” chiar dinainte de 1855, în 1854 un cleric, „Ioan Niță”, semnând mitricele alternativ cu popa Ioan duhovnicul. În 1855 semnează deja în mitricele de la „Precista Veche”¹⁰⁶. În 1856 același naș îi mai boteza un copil¹⁰⁷. În 1859 Maria, fiica lui Nicolae Brădeanu, îi mai botează un copil¹⁰⁸. În 1860 îi moare o fiică, Ecaterina¹⁰⁹, în anul următor murindu-i alt copil, Petre¹¹⁰. În 1862, Maria, fiica protopopului Brădeanu, îi mai botează un copil, registrul mitral consemnând: „preotu Ioan Pănescu, mahalaua nouă”¹¹¹. În 1864 preoteasa Maria, soția lui, botează copilul dascălului Apostol Alicsăndrescu¹¹² și, tot acum, amândoi soții cunună un grădinar din Văleni¹¹³. Întâlnit în mitricele interne de la „Precista Veche” și în anul 1860, și în perioada 1864-1865 („preotul Ioan Penescu”). În 1865 este din nou tată, nașul de botez al copilului său,

Dimitrie, fiind „preotu Dinu duhovnicu, Valea Mare”¹¹⁴.

Teodor (diacon, evocat în 1855¹¹⁵).

Dumitru Militaru (dascăl, evocat în 1853¹¹⁶).

Evocat în anul sursei citate, 1853, ca naș de botez la „Precista Veche” – presupunem că era deja cântăreț aici. Este fiul diaconului Gheorghe din Budeasa și se căsătorește tot în 1853 cu „Parascheva sin Marin croitoru sin lordache”¹¹⁷. În 1855 este deja preot, foarte probabil la „Sfânta Treime”-Beștelei (al doilea preot „Dimitrie”, după protopopul Dimitrie), dar la „Precista Veche” își botează un copil, Elena, nașă fiind fiica protopopului Atanasie de aici¹¹⁸ – copilul va muri după o lună. Încă un copil, Tănase, îi moare în 1859¹¹⁹. Tot în acel an însuși protopopul Atanasie (care, credem, îi mijlocise ascensiunea) îi botează un copil, Ecaterina¹²⁰, dar și acesta moare. În 1862 își botează un copil la biserica domnească, naș fiind Costandin, fiul popii Sandu Antonescu de la acea biserică¹²¹. Același lucru, cu aceiași actanți, tot la biserica domnească, în 1864¹²², cu un alt copil. Potrivit acestei surse, tatăl este preotul Dimitrie Militaru. În 1864 semnează pentru prima dată în mitrice¹²³. În 1865 cuplul cunună la biserica domnească pe cântărețul Rizea Dobrescu (viitor preot la „Sf. Ilie”, cel care i-a comunicat Tatianeii Bobancu multe informații despre istoria veche a Piteștiului și a bisericilor lui) cu fiica preotului Neagu Brașov de la „Buna Vestire”-Greci¹²⁴.

Teodor (cântăreț, 1853¹²⁵). Conform sursei, „Teodor cântărețu sin preotu Nicolae” (Tănăsescu, n.a.) se căsătorește cu „Efimia sin Din cojocar”. Este chiar popa T. Tănăsescu, menționat ca preot în mitricele bisericii vecine, „Sf. Vineri”, în perioada 1857-1860 și în anul 1862 la biserica domnească. Există, foarte probabil, un refuz al clericilor piteșteni în a-l cununa, din moment ce tot în aceeași zi a cununiei, 26 septembrie, protoieria Pitești roagă bisericile orașului să îl cunune¹²⁶. Se născuse în 1836 și fusese botezat la biserica domnească, buletinul de botez consemnându-l drept fiul popii Nicolae Tănăsioiu¹²⁷. În 1858 protopopul Nicolae Costandinescu îl recomandă episcopului Climent care îi acordă gradul de „castrisic”¹²⁸. În 1868, probabil în contextul unui divorț, întâlnim trei acte despre părintele Teodor Tănăsescu datate 26 noiembrie: 1. dovada a doi mahalagii că părintele și soția lui, Eftimia, nu au părinți. 2. dovada acelorași mahalagii că aceiași, de 15 ani de când sunt căsătoriți, nu au avut copii 3. inventarul averii preotului Tănăsescu¹²⁹.

Apostol Alicsăndrescu (dascăl, evocat între 1857¹³⁰ și 1864). Sursa indică faptul că în 1857 îi moare un copil, Gheorghe, care este îngropat la „Precista Veche”. A doua evocare este din 1864¹³¹, atunci când își botează un copil care va muri în același an.

Apostol Costandinescu (dascăl, evocat în 1859¹³², m. 1861). Sursa indică faptul că în 1859, la biserica "Precista Veche", cântărețul Apostol Costandinescu – foarte probabil slujitor aici – , căsătorit cu Safta, își botează copilul. Peste doi ani, din păcate, moare¹³³. Se mai indică și faptul că era fiul postelnicului Costandin, că era tot dascăl, și că avea 28 de ani.

Voicu Costandinescu (preot, evocat între 1864¹³⁴ și 1865). Fiu al paracliserului Costandin, se căsătorește în 1855 cu Zmăranda, fiica preotului de aici, Ioan popa Luca¹³⁵. Preot la biserica vecină, "Sf. Nicolae", între 1858-1861. Întrucât niciuna dintre cele două biserici în cauză nu au registre mitrice în anii 1862-1863, postulăm că trecerea preotului Voicu la "Precista Veche" s-a produs tocmai în această perioadă.

În 1864 este naș al copilului preotului Matei Ionescu de la biserica vecină, "Sf. Vineri"¹³⁶. În următorul an, 1865, preoteasa Zmaranda este nașă de botez la biserica vecină, "Sf. Gheorghe"¹³⁷.

Note de subsol:

¹Arhiva bisericii „Precista Veche din Coastă” (în continuare Arhiva... „Precista Veche”), Dosar cu acte vechi, nenumerotat, „Inventar, 1903”, f.1, nr.1.

²D. Dem Dimancescu, *Monumenta cartographica Moldaviae, Valachiae et Transilvaniae*, San Francisco, 1933-1935, f. 28 și, respectiv, f. 30, *apud* Petre Simionescu, *Contribuții la studiul monumentului Beștelei din Pitești*, R.M.M.-M.I.A., 1987, nr.1, pp. 86-87.

³Tatiana Bobancu, *Album religios. Bisericile din orașul Pitești*, Pitești, 1933, p. 8.

⁴Informație din monografia manuscrisă a lui Dumitru Popa, 1977, vezi Grigore Constantinescu, *Biserica "Maica Precista", Pitești*, 2016, p. 6, în en.cameleo.com.

⁵Nicolae Iorga, *Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, vol. I, Tipografia „Neamul Românesc”, Vălenii de Munte, 1908, p. 282.

⁶Arhiva... „Precista Veche”, foaie volantă.

⁷Ibidem, „Inventar, 1903”, nr. 90.

⁸Tatiana Bobancu, *op. cit.*, p. 8.

⁹Grigore Tocilescu, *Raporturi asupra câtorva mănăstiri, schituri și biserici din țară*, în „Analele Academiei Române”, Seria II. Tomul VIII, Secția Istorică, 1885-1886, p. 201.

¹⁰Arhiva bisericii domnești „Sf. Gheorghe” din Pitești (în continuare „Arhiva... domnești”), „Registrul cu acte în copii al bisericii domnești Sfântul Gheorghe din Pitești” (în continuare „Registrul cu acte în copii...”), f. 13.

¹¹Ibidem, „Dosar coprinzând documente vechi ale Bisericii Sf. Gheorghe”, cu completare pe verso: „Acest dosier cu acte vechi s-au numerotat, șnuruit și sigilat, coprinzând file două sute șaptezeci, 1894, maiu 10, paroh G. Popescu, epitrop Raicoviceanu” – (în continuare „Dosar coprinzând...”), doc. 1 și doc. 2; Ibidem, „Registrul cu acte în copii...”, f. 13, și Ibidem, „Synodicul...”, f. 38 (corespondență la 1885, data întocmirii manuscrisului: str. Șerban Vodă, nr. 25). Un Ion Inimăroiu, tulumbagiu, în etate de 30 de ani, apare în catagrafia orașului, în 1838, vezi Spiridon Cristocea, *Orașul Pitești în catagrafia din 1838* (în continuare, *Orașul Pitești...*),

Editura Ordessos, Muzeul Județean Argeș, Pitești, 2011, p. 138.

¹²Grigore Tocilescu, *op. cit.*, p. 201.

¹³Arhiva... „Precista Veche”, Dosar cu acte vechi, foaie volantă.

¹⁴Arhiva... domnești, „Registrul cu acte în copii...” f. 14. Semnează din partea bisericii domnești protopopul Zamfir și dascălul Stan. Semnează și un preot „Athanasie diputat”. Pe acesta din urmă îl vom găsi peste trei ani, în 1829, conducătorul bisericii „Precista Veche”, vezi Ibidem, f. 14 și f. 18. Acesta este cu siguranță viitorul protopop de Pitești, Gălășești și Cotmeana, Athanasie Davidescu (1851-1856 și 1861-1862).

¹⁵Arhiva... „Precista Veche”, Dosar cu acte vechi, foaie volantă.

¹⁶Serviciul Județean Argeș al Arhivelor Naționale (în continuare, S.J.A.A.N.), Col. Doc. Ist, P. XI, doc. 22.

¹⁷Arhiva... domnești, „Registrul cu acte în copii...”, f. 16.

¹⁸S.J.A.A.N., Fond Episcopia Argeș, dos. 22/ 1846, f. 2.

¹⁹Arhiva bisericii „Buna Vestire”-Greci (în continuare, Arhiva... „Greci”), Dos. 1, f. 112.

²⁰Ibidem, f. 224.

²¹S.J.A.A.N., Fond Episcopia Argeș, Dos. 6/1858, f. 7 (epitropii Toma Ștefănescu și Dimitrie Brădeanu cer episcopului Climent în 13 februarie 1858 permisiunea de a dărâma biserica veche și de a face în locul ei una nouă; epitropia informează, de asemenea, că materialul pentru biserica nouă a fost deja adus în curte. Episcopul își dă acordul, amintind că odoarele trebuie scoase din biserică).

²²Arhiva... „Precista Veche”, „Inventar, 1903”, f. 1. Potrivit unei monografii rămasă în manuscris, cea a lui Dumitru Popa, ar mai exista o pre-sfințire, în toamna anului 1862, vezi Grigore Constantinescu, *op. cit.*, p. 6.

²³S.J.A.A.N., Fond Episcopia Argeș, Dos. 6/1858, f. 26.

²⁴Tatiana Bobancu, *op. cit.*, p. 7.

²⁵Grigore Constantinescu, *op. cit.*, p. 6.

²⁶S.J.A.A.N., Col. Doc. Ist, P. XXXIX, doc. 27.

²⁷Constantin Bălan, *Inscripții medievale și din epoca modernă a României – Județul istoric Argeș, sec. XIV-1848*, Editura Academiei Române, București, 1994, p. 383.

²⁸Arhiva... domnești, „Dosar coprinzând...”, doc. 1: „Popa David doh(ovnic) ot biserica din Coastă”.

²⁹Șt. Berechet, *Catagrafia episcopiei Argeșului în 1808*, în „B.O.R.”, seria a II-a, anul XL, 1922, p. 685.

³⁰I. Ionașcu, *Catagrafia eparhiei Argeș la 1824* (în continuare, *Catagrafia...1824*), București, 1942, p. 35.

³¹S.J.A.A.N., Fond „Primăria Pitești”, Dos. 1/ f. 13, nr. 623.

³²S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C./ Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1834, Botezați, f. 1.

³³Ibidem, Dos. 3/1843, Morți, f. 2.

³⁴Arhiva... domnești, „Dosar coprinzând...”, doc. 1.

³⁵Ștefan Berechet, *op. cit.*, p. 685.

³⁶I. Ionașcu, *Catagrafia...1824*, p. 35.

³⁷S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1832, f. 1.

³⁸Spiridon Cristocea, *Orașul Pitești...*, p. 138.

³⁹S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 16/1858, f. 1.

⁴⁰Marin Braniște, Ilie Diaconescu, *Pisanii, însemnări și manuscrise din vechile biserici ale orașului Pitești* (în continuare, *Pisanii, însemnări...*) în „M.O.”, anul XXIII, 1971, nr.7-8, p. 567 (Caragea Vodă comunică în 1817 tuturor

protopopului Luca al plășii de Jos a jud. Muscel, să informeze poporenii că micșorează dădiile).

⁴¹S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1838, Morți, f. 1: „protopop Luca, b(iserica) în coastă”.

⁴²S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Sf. Vineri”, Pitești, Dos. 13/1848, f. 1.

⁴³I. Ionașcu, *Catagrafia...1824*, p. 35.

⁴⁴Marin M. Braniște, Ilie Diaconescu, *Catagrafia preoților din județul Argeș la 1833* (în continuare, *Catagrafia...1833*) în „M.O.”, anul XIII, nr. 5-6, 1961, p. 382.

⁴⁵S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1833, Botezați, f. 3.

⁴⁶Spiridon Cristocea, *Orașul Pitești...*, p. 80.

⁴⁷S.J.A.A.N., Fond „Primăria Pitești”, Dos. 1/ f. 13, nr. 626.

⁴⁸S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1836, Morți, f. 1.

⁴⁹Ibidem, Pitești, Dos. 3/1839, Botezați, f. 1.

⁵⁰I. Ionașcu, *Catagrafia...1824*, p. 35, „diacon Nicolae sin Tudorache”, 28 de ani în 1824, preot în 1825 (potrivit sursei).

⁵¹Marin M. Braniște, Ilie Diaconescu, *Catagrafia...1833*, p. 382

⁵²S.J.A.A.N., Fond Episcopia Argeș, dos. 22/ 1846, f. 2 și f. 6.

⁵³I. Ionașcu, *Catagrafia...1824*, p. 35.

⁵⁴S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1832, f. 1.

⁵⁵Ibidem, f. 2.

⁵⁶Ibidem, Dos. 1/1834, Botezați, f. 1.

⁵⁷Ibidem, f. 2.

⁵⁸S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Sf. Ioan”, Pitești, Dos. 3/1834, Botezați, f. 3.

⁵⁹S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Buna Vestire-Greci”, Pitești, Dos. 13/1845, Botezați, f. 1.

⁶⁰Arhiva... domnești, „Registru de acte în copii...”, f. 16.

⁶¹I. Ionescu, *Catagrafia protopopiatului Vedea din fostul județ Olț în anul 1845*, în M.O., anul IX, nr. 3-4, 1957, p. 229.

⁶²S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 4/1846, Botezați, f. 1.

⁶³S.J.A.A.N., Fond Episcopia Argeș, dos. 22/ 1846, f. 2.

⁶⁴S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 5/1846, Cununați, f. 1.

⁶⁵S.J.A.A.N., Col. Doc. Ist., P. XLIII, doc. 24.

⁶⁶S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 9/1851, Cununați, f. 1.

⁶⁷Ibidem, Botezați, f. 1.

⁶⁸Teodor Mavrodin, *Episcopia Argeșului, 1793-1949* (în continuare, *Episcopia...*), Pitești, 2005, p. 167.

⁶⁹Arhiva... Greci, dos. 1, f. 112.

⁷⁰S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 21/1865, Botezați, f. 1.

⁷¹Ibidem, Dos. 1/1834, Botezați, f. 1.

⁷²S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Sf. Nicolae”, Pitești, Dos. 6/1834, Botezați, f. 1.

⁷³S.J.A.A.N./, Col. Doc. Ist., P. XIX, doc. 35.

⁷⁴S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1843, Botezați, f. 1.

⁷⁵Ibidem, Dos. 7/1849, Botezați, f. 2.

⁷⁶Ibidem, Cununați, f. 2.

⁷⁷Ibidem, Dos. 11/1853, Cununați, f. 2.

⁷⁸Ibidem, Dos. 13/1855, Cununați, f. 2.

⁷⁹S.J.A.A.N., fond „C.R.S.C.” / Parohia „Sf. Treime”, Pitești, Dos. 16/1859, Botezați, f. 2.

⁸⁰Marin M. Braniște, Ilie Diaconescu, *Catagrafia... 1833*, p. 398.

⁸¹*Ibidem*. Aceiași și într-o retranscriere ulterioară, vezi Spiridon Cristocea, *Bisericile și slujitorii lor din fostul județ Argeș în catagrafia din 1833*, în „Argesis”, Studii și comunicări, seria Istorie, anul XXII, 2013, Muzeul Județean Argeș, Editura Ordessos, Pitești, p. 206.

⁸²S.J.A.A.N., fond „C.R.S.C.” / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1836, Morți, f. 1.

⁸³Spiridon Cristocea, *Orașul Pitești...*, p. 80.

⁸⁴S.J.A.A.N., fond „C.R.S.C.” / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 5/1847, Botezați, f. 2.

⁸⁵*Ibidem*, Dos. 6/1848, Botezați, f. 2. Zmaranda, fiica popii Ioan mirodot, botează un copil.

⁸⁶*Ibidem*, Morți, f. 3.

⁸⁷*Ibidem*, Dos. 8/1850, Cununați, f. 3.

⁸⁸S.J.A.A.N., Col. Doc. Ist., P. XLIII, doc. 13.

⁸⁹S.J.A.A.N., Fond Episcopia Argeș, Dos. 7/ 1851. Se prezentase cu colegul lui, popa Oprea, puternic alcoolizați la un maslu în casa pitarului Pavlică Rătescu, mai precis o slujbă pentru mama bolnavă a gazdei. De față erau mai mulți boieri. Clericii aduseseră cu ei și icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, proprietatea bisericii. Slujba nu s-a putut ține din cauza stării preoților. Clericii au fost trimiși acasă, timp în care gazda l-a chemat pe protopopul Piteștilor, Gheorghe Coculescu, să îl informeze. Un precedent mai mic fusese și de Crăciunul anului 1850, când fiul popii Ioan adusese pentru enoriași o sticlă de aghiasmă care mirosea a rachie. Popa Ioan este pedepsit la episcopie, după canon, la slujbele mănăstirești, câteva săptămâni, în ianuarie 1851. În locul lui este trimis la canon tovarășul său, popa Oprea. Părintele Ioan, duhovnic, revine acasă numai după ce prestează un jurământ de pocăință. Pentru eliberarea lui de la mănăstire se pun 3 chezași, printre care și protopopul C. Brădeanu de la biserica vecină, „Greci”(f.1-f.4). Protopopul chiar se plânge episcopului că i-a văzut pe acești clerici chiar prin mijlocul târgului (bănuim că alcoolizați), că i-a îndrumat să se ducă acasă și că mereu are probleme din cauza viciilor lor, deoarece poporul îl apostrofează mereu că îi îngăduie, ca șef al lor (f. 5).

⁹⁰S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Sf. Treime”, Pitești, Dos. 19/1852, Cununați, f. 1.

⁹¹S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 12/1854, Cununați, f. 3.

⁹²*Ibidem*, Dos. 13/1855, Botezați, f. 3.

⁹³Arhiva... Greci, dos. 1, f. 112.

⁹⁴S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 13/1855, Cununați, f. 3.

⁹⁵*Ibidem*, Dos. 18/1860, Botezați, f. 1.

⁹⁶*Ibidem*, Dos. 21/1865, Botezați, f. 3.

⁹⁷*Ibidem*, Dos. 1/1836, Morți, f. 1.

⁹⁸S.J.A.A.N., Fond Episcopia Argeș, dos. 22/ 1846, f. 1.

⁹⁹S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 6/1848, Morți, f. 1.

¹⁰⁰S.J.A.A.N., Fond Episcopia Argeș, Dos. 7/ 1851.

¹⁰¹S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 10/1852, Morți, f. 1.

¹⁰²*Ibidem*, Dos. 13/1855, Cununați, f. 1.

¹⁰³S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Buna Vestire”-Greci, Pitești, Dos. 20/1852, Botezați, f. 1.

¹⁰⁴Arhiva... Greci, dos. 1, f. 112.

¹⁰⁵S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Buna Vestire”-Greci, Pitești, Dos. 22/1854, Botezați, f. 1.

Documente

- ¹⁰⁶Arhiva... Greci, dos. 1, f. 112.
¹⁰⁷S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Buna Vestire”-Greci, Pitești, Dos. 24/1856, Botezați, f. 1.
¹⁰⁸Ibidem, Dos. 27/ 1859, Botezați, f. 1.
¹⁰⁹S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 18/1860, Morți, f. 1.
¹¹⁰Ibidem, Dos. 19/1861, Morți, f. 1.
¹¹¹S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Buna Vestire”-Greci, Dos. 30/1862, Botezați, f. 1.
¹¹²S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 20/1864, Botezați, f. 3.
¹¹³Ibidem, Dos. 20/1864, Cununați, f. 1.
¹¹⁴Ibidem, Dos. 21/1865, Botezați, f. 1.
¹¹⁵Arhiva... Greci, dos. 1, f. 112. Un diacon văduv, Tudor ot Valea Mare, etatea 45 de ani, era catagrafiat în 1838 în culoarea albastră, vezi Spiridon Cristoceca, *Orașul Pitești...*, f. 46.
¹¹⁶S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 11/1853, Botezați, f. 3.
¹¹⁷Ibidem, Cununați, f. 1.
¹¹⁸Ibidem, Dos. 13/1855, Botezați, f. 1
¹¹⁹Ibidem, Dos. 17/1859, Morți, f. 1
¹²⁰Ibidem, Dos. 17/1859, Botezați, f. 1.
¹²¹S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Sf. Gheorghe”, Pitești, Dos. 18/1862, Botezați, f. 1.
¹²²Ibidem, Dos. 20/1864, Botezați, f. 1.
¹²³S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 20/1864, Botezați, f. 1.
¹²⁴S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Sf. Gheorghe”, Pitești, Dos. 21/1865, Cununați, f. 1.
¹²⁵S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 11/1853, Botezați, f. 3.
¹²⁶S.J.A.A.N, Col. Doc. Ist., P. XLVII, doc. 138.
¹²⁷Ibidem, P. XIX, doc. 35.
¹²⁸S.J.A.A.N., Fond ”Episcopia Argeșului”, Dos. 1/ 1858, f. 3.
¹²⁹S.J.A.A.N, Col. Doc. Ist., P. XXVI, doc. 62, doc. 63 și doc. 64.
¹³⁰S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 15/1857, Morți, f. 1.
¹³¹Ibidem, Dos. 20/1864, Morți, f. 1.
¹³²Ibidem, Dos. 17/1859, Botezați, f. 3.
¹³³Ibidem, Dos. 20/1864, Morți, f. 1.
¹³⁴Ibidem, Botezați, f. 1.
¹³⁵Ibidem, Dos. 13/1855, Cununați, f. 1.
¹³⁶Ibidem, Dos. 20/1864, Botezați, f. 1.
¹³⁷S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Sf. Gheorghe”, Pitești, Dos. 1/1865, Botezați, f. 2.

Lista electorală din 1861 pentru alegătorii din județul Argeș și orașul Pitești

dr. Aurel RADU,

inspector superior în cadrul Serviciului Județean Argeș al Arhivelor Naționale

În colecția de foi volante a Bibliotecii Academiei Române din București se află o foaie volantă mare (73 X 49 cm)¹, în fapt o listă electorală nominală cu marii proprietari funciari și urbani din județul Argeș și orașul Pitești, care aveau drept de vot cenșitar, în conformitate cu prevederile Convenției de la Paris din 1858.

Lista electorală este împărțită în trei secțiuni: alegători primari (93), alegători direcți (25) și alegători direcți de oraș (33), adică un total general de 151 alegători. Alegătorii primari erau repartizați în conformitate cu subdiviziunile administrativ-teritoriale ale județului Argeș, pe cele șapte plase: Pitești (25), Olt (7), Topolog (13), Loviștea (10), Găleşești (14), [Curtea de] Argeș (16) și Cotmeana (8). Valoarea totală estimată în galbeni se ridica la suma de 259.320 galbeni, adică: 12.309 galbeni pentru alegătorii primari², 28.349 galbeni pentru alegătorii direcți și 218.662 galbeni pentru alegătorii direcți din orașul Pitești.

În această listă regăsim informații despre proprietățile funciare/industriale rurale (moșii, fânețe, livezi de pruni, vii, poverne, cârciumi, roate de moară/mori etc.), în special cele din județul Argeș, dar și despre proprietățile urbane (perechi de case,

terenuri de casă, prăvălii, cârciumi etc.) din orașul Pitești. Orașenii piteșteni cu drept de vot dețineau numeroase proprietăți urbane dar și proprietăți rurale însemnate: moșii, păduri, cârciumi, hanuri și vii. Proprietățile deținute de Nicolae Coculescu (numele scris Cuculescu) din Pitești reflectă o activitate specific burgheză. Acesta deținea o clădire în piața orașului (Piața Episcopiei), care forma „un teatru, o cafenea cu toate mobilele și două prăvălii”, trei perechi de case cu locul lor în Pitești, precum și moșia Cocu (scrisă Cucu) din județul Argeș.

Lista electorală din 1861 a fost tipărită cu alfabetul de tranziție și cuprinde o serie de prescurtări care au fost întregite (Arg. = Argeș, d., dis., distr. = district, m. = moșia, Mus. = Muscel, or. = oraș, p. = plasa, per. = pereche, Pit. = Pitești etc.), dar și alte greșeli de tehnoredactare, care au fost corectate tacit, sau au fost semnalate prin note de subsol. Acolo unde nu am putut identifica/corecta anumite toponime, acestea au fost semnalate prin text înclinat.

Această listă-document vine să întregească informativ lista electorală din anul 1857 referitoare la alegătorii din județul Argeș și din orașul Pitești, pe care am publicat-o integral într-un număr anterior al revistei³.

DISTRICTUL ARGHEȘ

Listă de alegătorii primari cu venit cel puțin 100 galbeni potrivit art. 3 din anexul 2 al Convenției⁴.

De cei direcți cu venit foncier cel puțin de 1.000 galbeni potrivit art. 4 din anexul 2.

De alegătorii direcți din orașul Pitești cu capital cel puțin de 6.000 galbeni potrivit art. 4 din anexul 2 al Convenției.

Anul 1861 ianuarie 1

ALEGĂTORI PRIMARI

Nr. persoanelor	Numele și prenumele	Eta tea	Izvoarele din care se constituie capitalul	Valoarea totală în galbeni
PLASA PITEȘTI				
1.	Ioan Budișteanul	41	Moșia Găvana, districtul Argeș.	110
2.	Fotache Tomescu	33	Moșia Valea Rea ⁵ , districtul Argeș.	100
3.	Nicolae Beștelei	41	Moșia Bradu de Jos, districtul Argeș.	200
4.	Costan. Enculescu	45	Moșia Gorganul, districtul Mușcel.	100
5.	N.T. Grigorescu	28	Moșia Moșoaia, districtul Argeș.	100
6.	Apostol Pănculescu	39	Moșia Budeasa Mare, districtul Argeș.	101
7.	Ioan Petricescu	31	Moșia Găleșeștii de Sus, districtul Argeș.	100
8.	Radu Ionescu	51	120 stânjani în hotarul <i>Săpatul</i> , districtul Argeș.	101
9.	Ștefan Babic⁶	45	Moșia Potcoava și Budeasa, districtul Argeș.	105
10.	Toma Furduescu	44	Moșia Ciumești din districtul Mușcel și casele din Pitești.	110
11.	Ioan Pascal	30	Moșia Budeasa, districtul Argeș.	136
12.	George Dumitrescu	41	Moșia în hotarul Hințești, districtul Argeș.	110
13.	Petrache Isvoranul	60	Moșia Gălășeștii, districtul Argeș.	100
14.	Pavlace Rătescu	61	Moșia Valea Mărului, numită Găleșești, districtul Argeș.	101
15.	Costache Negulescu	27	Moșia Prundul, districtul Argeș, o prăvălie cu case în ulița cea mare a târgului și alta în răscruce în Pitești.	100
16.	Nae Dimancea	29	Moșia Găleșești Găvana și Budeasa, districtul Argeș.	560
17.	Ioan sin Radu	46	Moșia din hotarul Moșoaia cu livezi de pruni, locuri de arătură, de fânețe și o cramă. Povarnă pe această moșie.	105
18.	Ilie Trifonescu	36	Moșia Gura Bascovului ⁷ cu cramă, districtul Argeș și din satul Merenii și Spinenii, districtul Olt.	125
19.	George Arsenescu	29	Proprietate în livezi de pruni, locuri de arătură, livezi de fânețe și o roată de moară în hotarul Cocu și Groși, districtul Argeș; 25 stânjani livezi de fân în hotarul <i>Soborii</i> , districtul Olt.	105
20.	Daniil Chirițescu	37	Moșia Albești, districtul Argeș.	100
21.	Nicolae Herășescu		În proprietatea Brazii cu pădurea în tăiere, districtul Argeș.	102
22.	Ghiță Hristodorescu		Proprietatea Smeura ⁸ și vie, districtul Argeș.	
23.	Nicolae Găleşescu			
24.	Marin Dieconescu		Moșia Sămara ⁹ , livezi de pruni, moară, cârciumă și povarnă, districtul Argeș.	
25.	Vasile Iancu	30	Moșia Săpata de Sus și de Jos, livezi de pruni, fânețe, arătură, cârciumă și povarnă, districtul Argeș.	108

PLASA OLTULUI¹⁰				
26.	Ioan Diamandi	41	Moșie în hotarul Pleșoiu din această despărțire.	173
27.	Ioan Burdescu	65	Părțile de moșie în hotarul Pleșoiu și Cremenari Moșteni. Buda din plasa Topologului.	103
28.	Tudorache Ceașescu	38	Moșie în hotarul Teiu ¹¹ , Urși din această plasă și Corbii din plasa Topologului.	102
29.	George Disidis	37	Moșia Ciomăgeștii de Jos, districtul Olt și parte în hotarul Măcăi din această despărțire, districtul Argeș.	105
30.	Nae Antonescu	40	Moșie în hotarul Uda ¹² de Sus și de Jos și Cuca din această despărțire. Groși din plasa Piteștilor.	140
31.	Anghel Ceașescu	53	Părți în hotarul Uzile din această despărțire.	136
32.	Ioan Oprișescu	48	Moșie în hotarul Pleșoiu și Cr. Moșteni din această despărțire, și în hotarul Ruda din plasa Topologului.	105
PLASA TOPOLOGULUI				
33.	Grigore Balotă	35	Hotarul Bârsești Vlădești, Cepar Ungureni și Cireșu, districtul Argeș.	100
34.	Iancu Balotescu	30	Hotarul Cepar Ungureni, districtul Argeș.	105
35.	Ghiță Balotă	50	Hotarul Bârsești Vlădești, districtul Argeș și Lerești, districtul Mușcel.	100
36.	Costache Minculescu	40	Hotarul Bârsești Vlădești, districtul Argeș.	222
37.	Alecu Bălțeanu	41	Hotarul Tigveni din districtul Argeș.	100
38.	Răducanu Drăgulescu	50	Hotarul Bărbălani Ciomăgești din satul Lăunele, districtul Argeș.	100
39.	Dimitrie Tigveanu	25	Hotarul Bârsești Vlădești, districtul Argeș.	100
40.	Tache Rudeanu	44	Ruda, districtul Argeș.	100
41.	C. Milinescu	30	Hotarul Ruda din districtul Argeș, Crăpeteri, Turcești și Bărbătești, districtul Vâlcea.	100
42.	Nicolae Slăvescu	46	Hotarul Bârsești Vlădești, districtul Argeș.	100
43.	Costache Lintescu	25	Hotarul Alimăneștii de Jos, districtul Argeș.	100
44.	Costică Bălțeanu	32	Hotarul Tigveni, districtul Argeș.	100
45.	Răducanu Balotă	55	Hotarul Cepar Ungureni, districtul Argeș și hotarul Căzănești, districtul Vâlcea.	100
PLAIUL LOVIȘTII				
46.	Constantin Odroagă	50	Voicești, în Milcău și Blidari, districtul Argeș.	161
47.	Anton Suiceanu	32	Suici, muntele Mesteacănu, districtul Argeș.	105
48.	Ioan Văleanu	32	Suci în Argeș și alta în Romanai.	105
49.	Dinu Furduescu	45	Suici, Bârsești Vlădești, districtul Argeș.	113
50.	Daniil Cantarol	62	Bucșănești sau Corbeni, districtul Argeș.	103
51.	Mihai Brătianu	52	Suici, Mușătești, districtul Argeș.	163
52.	Ioan Teodosiul	55	Muntele Lespezile și Frăștițeanul în Vâlcea și ceairul p. Pitești și moșia Codrea, districtul Argeș.	155
53.	Stanciu Niculescu	26	Morăști, districtul Argeș.	107

54.	Ioan Frunzescu	26	Perişani Brătieni, districtul Argeş.	121
55.	Iancu Titoianu	35	Corbeni şi muntele Daiescu, districtul Argeş.	115
PLASA GĂLEŞEŞTILOR				
56.	Velcea Ploeşteanu	37	Cacaleţii de Sus şi de Jos, districtul Argeş.	116
57.	Şerban Şerbănescu	47	Recea, districtul Argeş.	115
58.	Ioan Rătescu	26	Răteşti, districtul Argeş.	200
59.	Preotul Costache	45	Cacaleţii de Sus şi de Jos, districtul Argeş.	103
60.	P ¹³ . Nae Constandinescu	36	Furdueşti, districtul Argeş.	100
61.	Ştefan Vlădoianu	45	Ciupa din districtul Dâmboviţa, via din dealul Leurdeni şi altă vie din judeţul Muscel.	125
62.	Teodor Marianovici	44	Teiu, districtul Argeş.	100
63.	Petrache Popescu	46	Mozăceni, districtul Argeş.	102
64.	Costan. Perdicaru	40	Isvoru de Sus, districtul Argeş.	476
65.	C ¹⁴ . Atanasie Călinescu	35	Căteasca ¹⁵ , districtul Argeş.	450
66.	Costache Botea	45	Teiu, districtul Argeş.	100
67.	Ioan Rovinaru	43	Răscăeţi şi Chiţuleasca, districtul Vlaşca.	474
68.	Nae Dieconescu	50	Recea şi <i>Neguni</i> , districtul Argeş.	106
69.	Preotul Marin Ionescu	30	Cacaleţii de Sus şi Budişteni, districtul Muşcel.	100
PLASA ARGEŞULUI				
70.	Nae Balotă	42	<i>Gabaneţi Sabina</i> , plasa Piteştilor, Băiculeşti, Topliţa, districtul Argeş, Lereşti, districtul Muscel.	100
71.	Ioan Balotă	43	Băiculeşti, vie în Funduri comuna Bleici, plasa Topolog, districtul Argeş.	100
72.	Hristache Niţul	52	Buneşti şi Bădiceni, districtul Argeş.	100
73.	Sache Nanoescu	25	Cepari, prăvălie şi case m. oraşul Argeş, districtul Argeş, vie la Drăgăşani, districtul Muşcel(!).	100
74.	Gab. Şendrălescu	36	Vie la Drăgăşani, districtul Vâlcea, han în oraşul Piteşti, prăvălie idem, 50 pogoane loc idem, districtul Argeş.	100
75.	Stanciu Ioncescu	37	Băscovelu cu han şi moară pe dânsa, districtul Argeş.	100
76.	George Negulescu	36	Valea Rea, Băiculeşti ¹⁶ districtul Argeş, via Stefăneşti Piscu cu pădure, districtul Muscel, delniţa din lunca Argeşului, districtul Argeş.	100
77.	N. Popescu	58	Spineni, districtul Olt, 15 pogoane loc în moşia oraşului Argeş, districtul Argeş, 15 idem în Valea Iaşului, 10 idem Muşăteşti, 10 idem cu pruni în Costeşti, case şi cârciumă în Muşăteşti, case şi prăvălie în oraş, districtul Argeş.	101
78.	Cost. Balotescu	49	Cepari, Cieşti, districtul Argeş.	101
79.	Augustin Petrescu	48	2 vie la Feţeni, 2 joagăre, dârstă şi puroi ¹⁷ , 20 pogoane în oraş.	110
80.	Ioan Steroiul	41	Băiculeşti, districtul Argeş.	100
81.	Ioan Pătescu	31	45 stânjeni moşie în hotarul <i>Icieasca</i> , 34 idem Băiculeşti, 63 idem Valea Rea, districtul Argeş.	105

82.	Toma Pătescu	36	Valea Rea, comuna Băiculești, <i>Ilieasa idem</i> , Băiculești cu moară, Păuleasca, districtul Argeș.	115
83.	Iorgu Serghescu	31	Cacaleți, o moară și o pivă pe dânsa, Gălășești, districtul Argeș.	104
84.	Ghiță Petrescu	41	Băiculești, vie în dealul Ciocănești, case în Pitești, districtul Argeș.	120
85.	Cost. Căpitanovici	58	Păuleasca din comuna Zărnești, două case în orașul Pitești cu locul lor, districtul Argeș.	100
PLASA COTMENII				
86.	Vasilache Urzescu	48	Moșia Vulpești o posedă cu drept zestral din anul 1847 și din cumpărătoare din anul 1853, districtul Argeș.	128
87.	Scarlat Turnavitu	42	Moșia Bănișoreanca Tefeasca cu parte din Crângureasca de cumpărătoare din anul 1846 și 1847 și din 1858. Moșia Chițești o posedă cu act de dotă ¹⁸ din anul 1858, cu act sub adevierirea Tribunalului Muscel nr. 28, districtul Mușcel. Moșia Bunbueni de moștenire de la părinți, însă parte din ea, parte din moșia Stârci cu act de dotă, districtul Argeș.	440
88.	Ștefan Melicescu	34	Moșia Lăceni de moștenire de la părinți, districtul Argeș, via din dealul Văcărești de moștenire de la părinți, districtul Ilfov.	430
89.	Ioan Hrisopold	33	Parte din moșia Stârci ¹⁹ cu drept zestral din anul 1857, districtul Argeș, idem din moșia Deparați idem, districtul Teleorman.	164
90.	Cârstea Ioan Posteln.	42	Moșia Vlădița de Sus de moștenire și cumpărătoare din anul 1853, moșia Trifu Bursi de moștenire și cumpărători vii, moșia Gosa de zestre și cumpărătoare din anul 1851, afarce ²⁰ de pădure, districtul Argeș.	100
91.	Costan. Mazilu	42	Fașa din Drumul Morii de moștenire, fașa Bumbasanca de cumpărătoare din anul 1855, fașa Ioneasca de moștenire și cumpărătoare din anul 1850, fașa Câmpul Trifului de moștenire, fașa Cosocioaca de moștenire și cumpărătoare din anul 1854, livada ²¹ de pruni din satul Țuțulești ²² , plasa Gălășești, de cumpărătoare din anul 1856, districtul Argeș.	100
92.	Crăciun Stoian	68	Parte din moșia Ungheni ²³ de cumpărătoare de ani 1845, districtul Argeș, via din Ștefănești de cumpărătoare din anul 1828, districtul Muscel, livada de pruni de lângă casele de locuință ce are în marginea orașului Pitești de cumpărătoare din anul 1829, districtul Argeș.	102
93.	Ioan Popescu	45	Parte din hotarul moșiei Humele de cumpărătoare, districtul Argeș.	104

ALEGĂTORI DIRECȚI

Nr. persoan elor	Numele și prenumele	Eta tea	Izvoarele din care se constituie capitalul	Valoarea totală în galbeni
1.	George Perdicarul	40	Vâlcările sau Cănoaia de la Balta Albă, districtul Râmnicu Sărat, o jumătate din trupul moșiei Isvoru, districtul Argeș.	1476
2.	Dimitrie Brătianu	44	Rudeni, Râu Alb și Poiana, Mălureni, via de la Bulgaru, districtul Muscel.	1044
3.	Teodor Brătianu	50	Tigveni, districtul Argeș, Corbeni idem, parte din moșia Vărzari idem, Drăgoești partea din moșia Drăghicești, districtul Olt.	1000
4.	Ioan Brătianu	42	Mijești, districtul Vâlcea, Pleșoiul, districtul Romanați, Mugești, districtul Olt, Galeș, districtul Argeș.	1062
5.	Dimitrie Drăgoescu	50	Leleasca Dubroteasca, districtul Olt, Oești, districtul Argeș.	1000
6.	D. Budișteanu	43	Lipia, districtul Argeș.	1000
7.	Ștefan Belu	30	Slobozia, districtul Argeș.	1000
8.	N. Roseti	47	Cornățelu, districtul Argeș.	1000
9.	Ștefan Burchi	30	Albești, districtul Argeș.	1000
10.	A.S. Petrescu	38	Budeasa Marea, districtul Argeș, Petrești, districtul Ilfov.	1100
11.	Ghiță Enescu	50	Furduești, districtul Argeș, Diroiul, Donești, Degești, districtul Olt, o vie în Coasta Câmpului, districtul Mușcel.	1230
12.	Mihai Berendei	50	Doagele, districtul Teleorman, Pădurețu, districtul Argeș, Borlești și Găleşești, districtul Argeș.	3000
13.	Drăghici Budișteanu	70	Gliganu, Bascov ²⁴ , districtul Argeș, Budeasa Mare și 1/2 moara la Miricioiu, districtul Argeș.	1070
14.	Cost. Budișteanu	30	Gliganu și Bradu de Jos, districtul Argeș.	1000
15.	C.A. Racoviță	36	Șerboeni, districtul Argeș și vie în Muscel.	1000
16.	Cost. Caravelea	46	Moșia Vrănești din districtul Muscel.	1000
17.	Ioan Meculescu	40	Potcoava și Budeasa Mică cu mori și hanuri pe ele, Băbana, districtul Argeș, vii la Bădești, districtul Muscel.	1018
18.	Ghiță Lerescu	50	Rădoești, districtul Teleorman, Albești și Rădești, districtul Olt, Negrești Deglintești, districtul Muscel, Vârșești cu vie și casele, districtul Argeș, Băbana și Gura Bascovelu, districtul Argeș, o pereche case în Pitești, două vii districtul Muscel, locuri înfundate în Pitești.	1045
19.	George Baldovin	48	Cătrunești, districtul Ilfov, Bumbueni, districtul Argeș.	1100
20.	Răd. Bucșănescu	50	Stârcii, districtul Argeș, Negovanii ²⁵ , districtul Argeș.	1120
21.	Ioan Nicolopol	62	Drăgăneasca, districtul Argeș, Balaci ²⁶ în Teleorman, parte de moșie în Ștefănești, cu vie în Muscel.	1010
22.	Ioan Vărzaru	60	Căzănești Vărzari, în districtul Argeș.	1000

Documente

23.	Matei Cioranul	35	Bârlogu, Rogojina și Budeasa, districtul Argeș.	1064
24.	Cost. Strulea	30	Alunișul de Jos în Olt, case și prăvălii în Pitești.	1010
25.	Ioan Bălăceanu		Stolnici, districtul Argeș.	1000

ALEGĂTORI DIRECTI DE ORAȘ

Nr. persoan elor	Numele și prenumele	Eta tea	Izvoarele din care se constituie capitalul	Valoarea totală în galbeni
1.	Pavliche Rătescu	40	Moșia Merișani, districtul Argeș, case în Pitești și vie în Muscel.	6400
2.	Ion Livaditu	35	Moșia Băgăteștii Fetelor, districtul Argeș, o pereche case în București și alta în Pitești.	6000
3.	Ghiță Dobrian	35	O pereche case în Pitești, trei prăvălii, un loc de casă în Pitești.	7050
4.	Ghiță Protopopescu	40	Trei perechi case în Pitești, o vie în Mușcel, moșia Hințești în Argeș, un loc de case în Pitești.	6120
5.	Toma Pleșoianu	30	Moșia Mălureni în Argeș, Poenari în Muscel, o pereche case cu locul lor în Pitești.	6140
6.	Ghiță Ganciu	40	O pereche case și o prăvălie în Pitești, o vie în Mușcel, moșia Grecu în Argeș.	6400
7.	Nicolae Cuculescu	30	O clădire în piață ce compune un teatru, o cafenea cu toate mobilele și două prăvălii, trei perechi case cu loc în Pitești, moșia Cocu ²⁷ în Argeș.	8000
8.	Eftimie Nicolau	56	O pereche case cu locul lor în Pitești, un alt loc, două vie cu delnițele lor în Muscel, moșia Gălășești în Argeș.	7000
9.	Ioan Lerescu	30	Moșia Vărzari în Argeș, Conțești în Muscel.	8500
10.	Mih. Predescu	43	O pereche case în Pitești, două trupuri moșie în Cepari cu han, casă de zid și mai multe acareturi în Argeș; Cârsteni în Mușcel, o vie la Drăgășani.	6000
11.	Tache Dobrian	40	Moșia Gura în Muscel, Căscioarele, șase prăvălii în Pitești, un loc în Pitești.	6300
12.	Prot. Cost. Brădeanu	60	Un han cu două etaje, două perechi case în Pitești, un han în Pitești.	6300
13.	Ioan Condescu	60	Moșia Drăganu în Argeș, o pereche case în Pitești.	6050
14.	George Papadopol	30	O pereche case în Pitești, o vie la Leșcioare în Muscel, o prăvălie cu locul ei în Pitești.	6000
15.	D. Capitanovici	50	O pereche case în Pitești	6000
16.	Stanciu H. George	44	Două perechi case, o prăvălie și osebite împrejurimi în orașul Curtea de Argeș, moșia din Valea Danului cu două cârciumi și păduri, o vie la Drăgășani, un loc de nouă pogoane în Argeș.	6400
17.	Tache Grigorescu	32	O pereche case cu un han în Pitești, două prăvălii în Ploiești, părți de moșie în Hințești, Mareș, Smeura și o vie, districtul Argeș, o pădure.	6600
18.	Teodor Naum	43	O pereche case cu două etaje în Pitești.	8500
19.	Cost. Bogdan	26	... ²⁸	6272

20.	Prot. Gg. Coculescu	57	Trei perechi case, o prăvălie, un loc slobod în Pitești, moșia Cocu, două p.c. ²⁹ în Argeș.	6850
21.	Bogdan Mihail	60	Ciolăneasca în Olt, o pereche case în Pitești, un loc de casă, o vie la Izvorani în Muscel, o prăvălie cu locul ei în Pitești.	6780
22.	George Iliescu	38	O pereche case cu locul lor și trei prăvălii în Curtea de Argeș, o parte de loc de case idem.	7055
23.	Simion Pandele	29	Un loc de case, trei prăvălii cu locul lor în Pitești, o vie în Izvorani în Muscel, moșie în Budeasa în Argeș.	6800
24.	Cost. Vărzaru	50	Vărzari, Tomșanca în Argeș, o pereche case în Pitești.	6000
25.	Răd. Paraschivescu	54	Un hotel ³⁰ , un ochi mare de prăvălie, cu o magazie de zid idem, o vie la Izvorani în Muscel.	6800
26.	Mih. Simionescu	40	O pereche case, o prăvălie în Ulița Târgului, un loc de casă în Pitești.	6200
27.	Ștefan Nicolau	55	Negovani și Dobrogostea ³¹ în Argeș, o pereche case în Pitești, o vie la Ciocănești în Muscel, două vie la Drăgășani.	7300
28.	Florea Dancovici	40	Case și prăvălie în Pitești, moșia Bădiceni ³² în Argeș.	6110
29.	Dimitrie Petrovici	38	Moșia Căcărezeni ³³ în Argeș, un loc în Pitești.	6100
30.	Pandele Petre	70	Budeasa Mică în Argeș, trei vie în Muscel, o pereche case și 10 prăvălii în Pitești.	6260
31.	Nicolae Gherman ³⁴	35	O pereche case în Pitești și o vie în Muscel.	6835
32.	An. Ionescu	30	O pereche case cu locul lor în Pitești.	6200
33.	Eftimie Dimitriu	44	O pereche case în Pitești, parte de moșie din hotarul Păuleasca și 100 stânjani moșie din hotarul Isvoru.	7340

Prefectul districtului Argeș, C. Mateescu.

Biblioteca Academiei Române, Colecția Foi Volante, nr. 579.

Note de subsol:

¹aleph23.biblacad.ro:8991/exlibris/aleph/a23_1/apache_media/JKM2FREF1QJN53UVDYN8383RB6FI8P.jpg, 2022.

²Pozițiile 22-24 de la începutul listei nu sunt completate la rubrica cu valoarea totală în galbeni.

³„Restituiri”, nr. 2(60)/2021, p. 27-29.

⁴Convenția pentru organizarea definitivă a Principatelor Dunărene ale Moldovei și Valahiei sau Convenția de la Paris din 7/19 august 1858 a reprezentant Constituția țării (Principatele Române) în perioada 1858-1866.

⁵Valcarea, în original.

⁶Babilu, în original.

⁷Boscovlui, în original.

⁸Zmeora, în original.

⁹Simara, în original.

¹⁰Oliului, în original.

¹¹Teia, în original.

¹²Uzile, în original.

¹³P. de la preot, probabil.

¹⁴C. de la colonel, probabil.

¹⁵Căteasca, în original.

¹⁶Sălbăiculești, în original.

¹⁷Așa în original, probabil cu sensul regional de materie/material.

¹⁸Dar, în original.

¹⁹Stirei, în original.

²⁰Așa în original.

²¹Livedea, în original.

²²Țuțuvești, în original.

²³Ungeni, în original.

²⁴Başcovu, în original.

²⁵Negoani, în original.

²⁶Bălaci, în original.

²⁷Cucu, în original.

²⁸Spațiu liber, necompletat.

²⁹Probabil „perechi case”.

³⁰Otel, în original.

³¹Drogostea, în original.

³²Bădăcești, în original.

³³Căcărești, în original.

³⁴Nic. German, în original.

Florile de la Golești

Mariana Paula LIMBĂLATĂ
conservator la Muzeul Viticulturii și Pomiculturii Golești

„Ce face Goleasca, nu mai desface nimeni!” – spune unul dintre foștii robi ai Zincăi C. Golescu, cea mai importantă figură feminină a familiei Golescu. Și așa era mămicuța Zinca: o femeie inteligentă, delicată, dar dârză, un monument de dragoste și de dăruire, atât pentru iubiții ei copii, cât și pentru țară.

Zinca Golescu și-a pus amprenta în educația copiilor săi, le-a modelat caracterele și a sădit alese sentimente în sufletele lor, cu aceeași grijă cu care a sădit diferite soiuri de flori care au înfrumusețat centrul românismului de pe moșia de la Golești.

Din relatările celor care au cunoscut-o, cât și din corespondența purtată cu membrii familiei, aflăm că Zinca se ocupa personal de îngrijirea florilor. „Să cultivi, să îngrijești, să iubești florile era pentru Zoe Golescu și nepoatele ei nu numai o plăcere, ci și o grijă socială în lumea această sătească din Goleștii din Muscel, unde și astăzi nu lipsește din fereastra casei românului, ghiveciul cu mușcată”¹.

Odată pofțit în curtea conacului, musafirului i se desfășura în fața ochilor un peisaj demn de tablourile lui Claude Monet. Gazonul era foarte bine îngrijit, nimeni nu avea dreptul să calce pe el, aleile erau greblate, admirabil întreținute și permiteau pietonilor să se plimbe în pantofi de lac, chiar și atunci când ploua².

Prin poarta boltită, deasupra căreia se înălța foișorul de pază, pășeai pe o alee mare brodată de o parte și de alta cu bujori roșii și albi, amestecați cu plante și flori crescute în seră și abia cunoscute atunci pe la noi: magnolii, lămâiță, azalee și lauri. Pe alocuri, înflorea câte o clematită cu frunzele încrețite și cu flori stacojii.

În fața conacului era grădina cea mică cu flori, iar în dreapta se desfășura grădina cea mare cu „felurimi de pometuri și cu zarzavaturi”³.

Soiuri dintre cele mai diverse înfrumusețau și înmiresmau grădina cu flori. La baza scării conacului erau așezate ghivece de ceramică cu flori de ceară (florile de ceară fiind aduse prima dată în țară de episcopul Ilarion de Argeș), iar pe trepte ghivece cu fuchsia pitice și înalte. Florile multicolore de passiflora (floarea pasiunii) împodobeau scara de stejar care se bifurca în formă de potcoavă spre pridvor. Pe stâlpii pridvorului se împleteau bignonii roșii-portocalii, caprifoi (Mâna Maicii Domnului) cu flori albe-gălbui, iasomie cu flori parfumate galbene și albe și glicine cu flori violete și albastre care înfloreau și de două ori pe an.

Aleea care ducea în grădina cu pomi și zarzavaturi era străjuită de copaci rari: pavlonia cu flori violete, catalpas cu ciorchini albe și castani cu floare roz. Această alee ducea la o punte rustică aruncată peste o depresiune care era mărginită la începutul ei de roci masive și de plante grase, de pinus montana și de ienuperi ale căror boabe erau folosite la afumat⁴. Prima parte a acestui podeț de lemn arcuit se rezema în partea lui centrală pe un turn gros de cărămidă care era un rezervor de apă captată, adusă prin oline subterane, direct de la izvorul care curgea de pe deal, de la piciorul viei zisă „Goleasca”. Această diferență de nivel permisesse să se creeze, sub pod, un mic lac și chiar un havuz. Pe vremuri, această apă ajungea prin conducte până la bolta porții mari de la intrare, unde prin gura a doi lei de piatră curgeau două fântâni, în dreapta și în stânga, iar o inscripție cioplită pe o mare lespede invita pe trecători să-și potolească setea și să ceară găzduire, dacă aveau nevoie de odihnă⁵.

Mămicuța Zinca împreună cu nepoatele sale a reușit să insuflă țărăncilor de pe moșia sa gustul pentru sădit flori. Acestora le oferise atât sfaturi, cât și semințe pentru organizarea unor grădini cu flori în fiecare gospodărie, astfel că, la Golești începuse să bată vânt de înnoire, precum avea să scrie Catinca

Conacul Goleștilor, 1890, de **Nicolae Grant**, semnat dreapta, jos, cu negru, acuarelă pe carton, 54x38 cm. Deținător: Muzeul Golești, nr. inv. 1088/252

Rosetti în scrisoarea adresată lui Ștefan Golescu, la 11 aprilie 1850, de la Golești: „De când suntem la țară am încurajat pe fiecare țărăncă să-și facă un colț de grădină, cu flori frumoase, le-am dat semințe, ele au văzut că noi înșine ne îngrijim grădina și atunci au prins și ele gust; așa că încet încet noi am reușit să facem o reformă în satul nostru”⁶.

Când zilele întunecate și aspre de iarnă treceau și omătul începea să se topească, nepoatele Goleștilor porneau spre coline, în căutarea ghiocelor, pe care îi presau și îi trimiteau unchilor ca să-și mai ostoiască dorul de țară..

Din primăvară până iarna târziu, sus pe deal, în vie, pe câmp, la arat, semănat și cules, jos pe Argeș la moară și iaz, mămicuța Zinca era pretutindeni cu nepoatele. Locul în care petrecea cel mai mult timp și pe care l-a îndrăgit cel mai mult era evident grădina cu flori. Acolo și-a aflat singura mângâiere, în mijlocul atâtor dragi iluzii pierdute și a absenței fiilor ei și tot acolo și-a oferit toată dragostea sa florilor.

Toate lunile de vară ea se îndeletnicea cu grădinăritul pentru care a avut o adevărată pricepere și vocație. De cum se lumina de ziuă, mămicuța Zinca (se trezea la ora 5 dimineața) cu obraji arși de soare, îmbrăcată cu o scurteică, pe cap cu un batic de mătase pe care-l înnodea sub bărbie, cu foarfeci de grădină și cu o stropitoare cu gât lung și încovoiat, era printre flori, smulgând ierburile rele și stropind florile. Fiul ei, Nicolae, de altfel și el foarte matinal, o muștra drăgăstos că ieșea din casă atât de devreme, fiindu-i teamă să nu răcească. „Toată ziua nu face decât asta – scria nepoata Alexandrina Racoviță unchiului său Nicolae – și trebuie să vezi că totul e înfrumusețat și surăzător. Goleștii sunt o grădină frumoasă, cu straturi de flori și cu umbrare, unde o să puteți pe vreme de arșiță să vă retrageți și să gustați din răcoarea de primăvară”⁷.

Zinca era înconjurată tot timpul de flori. Ea locuia în camera din mijloc, din partea stângă a casei, cu vedere înspre curtea de serviciu și avea întotdeauna pe masa din camera ei, într-un mic vas de porțelan de preț de culoare verde, o floare de passiflora sau un trandafir Gloire de Dijon, în funcție de perioada în care înfloreau aceste flori. Zidurile casei erau foarte groase, iar încăperile erau prevăzute cu două rânduri de ferestre cu geamuri dreptunghiulare, despărțite printr-un spațiu mare (acela al grosimii zidului). În acest spațiu Zinca ținea câteva flori, pe care dorea să le păstreze sau să le facă să înflorească ca într-o mică seră, iar în cealaltă

ferastră punea să se coacă diferite fructe.

În afară de faptul că îngrijea plantele cu atâta pasiune, Zinca avea și vaste cunoștințe de floricultură, precum mărturisea Elena Perticari Davila: „Ea se ducea peste tot și supraveghea fiecare plantă iar, în ceea ce mă privește, iubind florile, o urmăream peste tot, interesându-mă la tot ce făcea, dar fără a fi în măsură să leg vreo conversație cu dânsa, după obiceiul îndrăgit de toți copiii, deoarece mama mare suferea de o surzenie completă, ceea ce făcea din dânsa, așa cum îi spunea lui Tante Felicia – o moartă printre vii. În schimb, îmi vorbea în timp ce tăia și curăța plantele de uscături, bucurându-se că este ascultată cu atâta interes de către strănepoata ei. Dânsa m-a inițiat în tainele naturii, de la încolțirea semințelor în pământ, precum și despre îngrijirile ce trebuie date cutărei și cutărei plante”⁸.

Atunci când nepoatele care o însoțeau prin grădină n-o mai slăbeau cu întrebările, mămicuța nu obosea răspunzând. Cunoștea denumirile latinești ale tuturor florilor pe care le îngrijea și le învățase și pe nepoatele sale.

Zinca adusesse tot felul de flori de prin locurile pe unde călătorise: un *lenuperus Virginica*, transportându-l din străinătate chiar în poalele rochiei sale. Fiii îi trimiteau semințe dintre cele mai diverse, necunoscute până atunci, făcând-o să aștepte cu mare entuziasm înflorirea lor: „Vă puteți închipui, cu ce nerăbdare așteptăm semințele pe care ni le trimiteți, scria Alexandrina Luța Racoviță, unchiului său Stefan, 22 martie/3 aprilie 1852, de la Golești. O sută de plante diferite, cu tot atâtea nume de reținut; toate plante necunoscute sau aproape toate, ne fac să ne bată inima până ce floarea se ivește, de ne umple de mândrie și ne răsplătește osteneala”⁹.

Nimănui nu-i era îngăduit să calce pe covorul de iarbă sau să rupă vreo floare. Rareori nepoatele rupeau câte o floare pe care o presau și o trimiteau unchilor în semn de recunoștință pentru procurarea

Parcul curții Goleștilor, 1920, de Nicolae Grant, semnat dreapta, jos, cu negru, acuarelă pe carton, 50x60 cm. Deținător: Muzeul Golești, nr. inv. 1296/240.

semintelor. Doar pe Alexandru Davila (alintat Licică sau Lică) din prea multă dragoste, îl lăsa să se joace nestingherit printre flori: „Dar pentru a vă arăta cât era de iubit Lică de mama – mare, strămoașa noastră, ea care nu da voie nimănui să se atingă de o floare, nici măcar să o miroase ca să nu i-o strice, își dorea să-l vadă pe Licică alergând și chiar strivind cu piciorușele lui, scumpele flori”¹⁰.

Elenei Peticari Davila i-a rămas vie în suflet toată viața imaginea grădinii cu flori, acest colț de rai care i-a înfrumusețat copilăria. „Din odăile noastre puteam privi grădina minunată plină de flori, cu arbori mari de soiuri alese aduși de pretutindeni: paltini, stejari, sofori, platan, catalpa, brazi cătinați, ulmi și carpeni, sălcii pletoase, ienuperi scunzi și stufoși, plopi înalți și mesteceni cu coajă albă, atât de bine orânduți, încât păreau un izvod lucrat pe pământul viu cu fețe deosebite, căci fiecare pom are aportul lui, iar frunzele nu seamănă unele cu altele, nici șoaptele lor când foșnesc la adierea vântului. Soarele cu razele lui săgeta printre frunzișul pomilor fără a-l putea străbate, iar printre ei se iveau pete de umbră și lumină, care se schimbau ici, colo, până ce soarele apunea”¹¹.

Bucuria Zincăi era nemăsurată la vederea trandafirilor agățători și a tufelor *Rose Pompon*, *Marechal Niel* sau *Gloire de Dijon*, înflorind până când cădea prima zăpadă.

Dintre toți frații Golești, mezinul Zincăi, Alexandru – Albu, moștenise cel mai pregnant dragostea pentru frumos, pentru natură și locurile natale și gândise amenajarea unei grădini romantice după moda vremii, împreună cu fratele său, Radu, un proiect ambițios față de care Zinca exclamase: „Lucrează cât patru la grădina sa, unde îi trece prin cap să facă peșteri, cascade, poduri suspendate în plină câmpie. Mă îndoiesc totuși că pentru podul suspendat, el a găsit un loc în bazinul grădinii, foarte propice pentru a executa idealul său de grădină plină de pitoresc pe care vrea să o realizeze în livada noastră. În sfârșit, ne asigurăm că atunci când va veni să vadă Goleștii se va extazia la vederea tuturor minunățiilor pe care le va crea. Astfel, pregătiți-vă să vedeți imposibilul în această creație de

artă și frumusețe din grădina noastră de la Golești”¹². Ambițiosul proiect a fost abandonat pentru că Alexandru – Albu s-a avântat în focul luptei pentru sprijinirea cauzei naționale. Însă în sufletul său a dăinuit până la sfârșitul vieții sale, dragostea pentru casa părintească și pentru meleagurile natale, unde a copilărit și unde a fost chiar înmormântat potrivit dorinței sale.

Astăzi, la fel ca acum două veacuri, conacul Golești încă este învăluit de parfumul florilor Zincăi și de mirosul fructelor pârguite de razele arzătoare ale soarelui de vară, amintindu-ne neîncetat de cei care și-au îndeplinit cu prisosință misiunea lor față de țară: boierii Golești.

Note de subsol:

¹George Fotino, *Din vremea renașterii naționale a Țării Românești. Boierii Golești*, vol. I, București Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională, 1939, p. 139.

²Muzeul Golești, Depozitul de documente, Nr. inventar 47/8328, (Scrisoarea Elenei Peticari Davila, 7 ianuarie 1933, Izvoru).

³George Fotino, *Din vremea...* p. 110.

⁴*Ibidem*, p. 138.

⁵Muzeul Golești, Depozitul de documente, Nr. inventar 47/8328, (Scrisoarea Elenei Peticari Davila, 7 ianuarie 1933, Izvoru).

⁶George Fotino, *Din vremea...*, vol. III. nr. 213 (Scrisoarea Catinăi Rosetti către Ștefan C. Golescu, 11 aprilie 1850, Golești), p. 29.

⁷*Ibidem*, vol III, nr. 214 (Scrisoarea Alexandrinei – Luța Racoviță către Ștefan și Nicolae C. Golescu, 11/23 aprilie 1850, Golești), p. 33.

⁸Muzeul Golești, Depozitul de documente, Nr. inventar 47/8328, (Scrisoarea Elenei Peticari Davila, 7 ianuarie 1933, Izvoru).

⁹*Ibidem*. vol.III, nr. 328 (Scrisoarea Alexandrinei – Luța Racoviță către Ștefan C. Golescu, 22 martie/3 aprilie 1852, Golești), p. 311.

¹⁰Elena Peticari Davila, *Amintiri din copilărie*, București, Editura Casei Școalelor Statului, 1940, p. 14.

¹¹Elena Peticari Davila, *op. cit.*, p. 3-4.

¹²George Fotino, *Din vremea...*, vol. IV, nr. 521, (Scrisoarea Zincăi C. Golescu către Ștefan C. Golescu, 18 iulie 1858, Golești), p. 541.

Cu „Dansul florilor”, Piteștiul a dat tonul în țară dansului sportiv

Jean DUMITRAȘCU

Centrul Cultural al Municipiului Pitești a fost cel care a reluat organizarea Concursului național de dans sportiv și de societate „Dansul Florilor” din Pitești, în 2006. „Dansul Florilor” este un veritabil brand local, unul care fusese stopat brutal în 2002, când cel care îl inițiasse în 1984, maestrul Viorel Năstase, a fost lăsat

de izbeliște de instituțiile de pe afiș care ar fi trebuit să finanțeze evenimentul, dl. Năstase plătind din buzunar o mare parte din grelele cheltuieli de organizare, primind, în plus, și vot de blam din partea Federației Române de Dans Sportiv pe care o... înființase și o condusesese ani buni. Așa s-a încheiat, dramatic pentru

Viorel Năstase, un vis frumos început în 1984, când Piteștiul devenea capitala dansului sportiv și de societate din România.

Prima ediție a fost organizată ca la carte, prin Centrul Creației Populare și Școala de Arte. A fost gândită ca o manifestare în cadrul Simfoniei Lalelelor, la care au fost chemați să contribuie profesioniștii. Iată echipa de atunci: coordonator artistic – Viorel Năstase, scenografia (Sala Sporturilor) – pictorul Gheorghe Pantelie, conducerea muzicală: Dumitru Lupu (muzica era interpretată de o orchestră de concert, dirijor secund: Mihai Butaru), secretarul concursului și prezentator – Corneliu Lamba, directorul concursului – Costin Alexandrescu.

Competiția, la care au participat 24 de perechi, din Bihor, Satu Mare, Maramureș, Iași, Dolj, Sibiu și Pitești, a fost dominată de concurenții din Oradea. Marele premiu – Ioan Stark și Elisabeta Heghedus (Oradea), premiul de popularitate – Alexandru Imre și Gabriela Cristache (Oradea), premiul I – Adrian Soon și Tunde Simion (Oradea), Gheorghe Popovici și Ecaterina Berenyi (Oradea), premiul II – Georgică Firer și Adriana Pop (Oradea) și Cristina Andrei și Petre stănescu (Craiova), premiul III – Cosette Pleșa și Gheorghe Dumitru (Pitești, Școala Populară de Arte) și Erika Bokor și Ioan Merghes (Satu Mare). Mențiuni: Mihaela Mazilu și Nicolae Neagoe (din Pitești), Vali Cristescu și Ion Rizea (Curtea de Argeș), Maria Dan și Bartumes Georg Detlef (Sibiu).

Concursul de la Pitești s-a dovedit a fi un adevărat „boom”, edițiile următoare bucurându-se de o audiență fără precedent. Din 1985 intră în scenă, ca laureată a premiului I, Corina Miulescu (partener: Gheorghe Dumitru), care câștigă și titlul de „Miss Festival 85” (titlu păstrat câțiva ani la rând, indiferent de juriu și de alte... pretendente!). În 1988, Corina Miulescu se prezintă cu un nou partener, Alfred Schieb, cel care avea să-i devină soț, câștigând împreună marele premiu și Cupa de cristal.

După 1990, încep greutățile, prima care dispare fiind... orchestra din spatele ringului de dans, dar și, rând pe rând, finanțatorii. Se implică Inspectoratul pentru Cultură Argeș, dar acesta obține bani tot mai puțini de la Ministerul Culturii. Și totuși, Viorel Năstase, învingând greutăți de nebănuț, merge mai departe, animat doar de ambiția ca Piteștiul să fie centrul dansului sportiv și de societate din România. Până în 2002, când e lăsat baltă de minister, de alte autorități, deși avea în spate 17 ediții organizate.

Dansul sportiv, ca pregătire pentru elevi, a mers mai departe, la Casa Cărții, prin Mihaela Din și Andreea Dragnea. În iarna anului 2005-2006, coregraful Fredi Schieb, multiplu campion național și arbitru internațional, îmi propune să reluăm „Dansul Florilor”. Pentru asta se va muta de la Reghin la Pitești, împreună cu soția, Corina, îmi spune. Costurile păreau înfricoșătoare, subvenția era mică, noroc cu entuziasmul, sponsorii și cu biletele de intrare. Și l-am reluat, meritul punerii în scenă a unei mașinării infernale revenindu-i lui Fredi. În 2008, pentru că era ediția a 20-a, am îndrăznit mai mult, la o ediție internațională. Pentru creșterea prestigiului municipiului Pitești.

Altfel, bătăile de cap au fost enorme. Dacă, în 1984, au fost doar 19 perechi, în 2008 s-au înscris peste 600 de perechi! Organizatori principali: Asociația Sportivă TOTAL DANCE Pitești și Centrul Cultural Pitești, cu sprijinul Direcției Județene pentru Sport Argeș (ne-a pus Sala Sporturilor gratuit la dispoziție), la startul celor 30 de concursuri luând parte peste 1.200 de dansatori, cu vârste cuprinse între 6 și 35 de ani, de la 60 de cluburi din țară și străinătate (Ucraina, R. Moldova, Bulgaria, Serbia, Ungaria, Slovacia și Italia). Nu găseai un loc de cazare în oricare din hotelurile din Pitești în acele zile, pentru cei peste 2000 de participanți (copiii vin însoțiți de părinți). Cam așa ajută cultura și mediul privat – niște hoteluri câștigă, restaurantele câștigă, mulți oameni primesc salarii etc. Am o mie de amintiri de la edițiile în care am fost implicat (cu Tavi Ursulescu, cu Mihai Petre, cu Smiley, cu bannerele unor politicieni, cu... ceara dată pe parchet și pe care au patinat, a doua zi, baschetbaliștii, de s-a anulat meciul etc!), dar mă opresc aici.

Cel mai important este faptul că, organizat de Centrul Cultural, Primăria Pitești, Consiliul Local și Asociația „Total Dance”, „Dansul Florilor” merge mai departe. A mers chiar la vreme de pandemie, cu ediții online! „Dansul Florilor” de la Pitești e pe mâini bune!

Dansul florilor, prima ediție, 1984

Continuare din numărul anterior al revistei. Schițele realizate de Viorica Ionescu în anul 1977. Zona centrală a orașului Pitești, detaliu cu Grădina Publică (în trecut, Carol I) în care se afla terasa-restaurant Buțănescu și chioșcul fanfarei militare, într-un colț al grădinii, vizavi de Școala evreiască. Clădirile reprezentative ale zonei centrale: Prefectura (azi Muzeul Județean Argeș), Sinagoga, alături de casa monument istoric a doctorului Florescu (azi Grădinița nr. 2 „Primii Pași”), Poșta, Casa Armatei, aflate la întretăierea străzilor: Victoriei (Șerban Vodă), Doamna Bălașa, Republicii (Elisabeta Doamna), Eroilor (Carol I), Plevnei, Griviței și Egalității.

